KARA

6

MART'87

KDV dahil 300 TL

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Ahmet KURT
P.K. 1053
34437 Sirkeci-İST

Kapak: "Student strike poster"den

KARA

Sahibi: Ahmet KURT
Yazıişleri Müdürü: Ümit ALTUĞ
Yönetim yeri: Klodfarer cad. Işık sok. Işık han.
No: 3/16 Divanyolu-İSTANBUL
Dizgi: Ahtapot
Basım: Gül Matbaası
Dağıtım: Etkin

o sözler ki acıdır
mapusane avlularında
demirli kırbaçlar gibi şaklar

o sözler ki sırasında
çiçek açmış bir nar ağacıdır
dağ ufkuna vuran deniz aydınlığı
sırasında gizemli bıçaklar

o sözler ki
imgelem sonsuzluğunun
ateşten gülüdürler

kelebek çarpıntılarıyla doğarlar ölürler

o sözler ki kalbimizin üstünde
dolu bir tabanca gibi
ölüp ölesiye taşırız

o sözler ki bir kere çıkmıştır ağzımızdan
uğrunda asılırız.

KARA

ATİLLA İLHAN "O SÖZLER Kİ"

NEREYE İSLÂM?

Osman KONUR

KARA'nın 3. sayısında "İslâmcıların Kutsal Cehennemi" başlıklı yazımda bu konudaki tartışmamı sürdüreceğimi vurgulamış, tartışmama 4. sayıdaki "Türk Faşizmi Üzerine Ön Düşünceler" başlıklı yazımla devam etmiştim. 3. sayıdaki yazımı, "... Buna karşın Hasan Sabbah, Baba İshak, Şeyh Bedrettin kültürlerinin dilini kullanabilirler..." şeklinde başlayan bir cümleyle bitirmiştim..

"İslam" kavramının, "müslüman" kavramını kullanımlarda öyle büyük muğlaklıkları var ki, bu muğlaklıklar bizi islâmi bir toplum istemine karşı mücadelede affedilmez yanılgılara ve dolayısıyla onarılmaz yenilgilere sürükleyebilir. Sözgelimi "müslüman" kavramının, kendisini böyle niteleyen herkese karşı tavır alınışı açısından genel geçer tanımı, kendimizi, hiç de yalnız olmadığımız ülkemizde aniden yalnız olarak bulmaya, giderek kendi kültürümüzün vazgeçilmez öğeleri haline gelmiş olan ve bize yüzyıllardır kaybettirilmeye, unutturulmaya uğraşılmış bazı değerlerimizi yitirmeye götürür.

Annem müslümandır, sanırım müslüman olarak da kalacaktır, çünkü Türkiye'de yine kendilerine müslüman diyen bir ana babanın evladı olarak doğmuştur, camileri sever, güzel okunan bir ezanda mutlu olur. Ama sanırım, sözgelimi Fransa'da hrıstiyan bir ana babanın çocuğu olarak doğsaydı, durum böyle olmazdı. Sevilen Notre-Dame ve Ave Maria olabilirdi aynı kolaylıkla. Hadi itiraf edelim, ilahi sevenimiz az mıdır? İlahisiz, ezansız ve daha bir çokları gibi, islâm içine sıkıştırılmaya çalışılan ve orada hem "islâm devrimcileri" hem de aptal "islâm eleştirmenleri" tarafından boğulmaya çalışılan birçok "şey"siz az mı yavan olurdu kişiliklerimiz?

"Din ezilenlerin afyonudur" demiş ise Feuerbach ve Marx da tekrar etmiş ise bu cümleyi, yine de bu kadar basit değildir durum. Dinler, ama bütün dinler muğlaktır, hıristiyanlık papalar çıkardığı gibi, hıristiyanlık adına en güçlü kilise yakıcılarını, papaz yok edicilerini de yaratmıştır. Müslümanlık halifeleri kadar asiyi yine müslümanlık adına tanımıştır. Sorun "islâmcı" ya, -ama müslümana değil- Şeyh Bedreddin, Baba İshak, Pir Sultan Abdal ve hatta hatta Hacı Bektaş müslüman mıdır? diye. Sorun vahdet-i mevcut çular, batiniler müslüman mıdır diye. "Haşa sümme haşa"ya, ".. sümme haşa" peki neden? Üstelik bütün bu insanlar kendilerini müslüman olarak nitelendiriyorlar, peki neden?

İslamiyet özellikle İranlılar ve daha sonra da Türklerle tanışmasıyla birlikte hızlı değişikliklere ve çeşitliliklere konu olmuştur. Manicheanism, Zerdüştilik, Şamanizm ideolojik boyutlarında etkili olur ve kendi kavramlarını sürece dahil ederken, göçebeliğin dinamik yaşam biçimi de başka bir düzlemde sürece kendini dayatmıştır.

Bu dinamik etkileri müslüman oluşlarıyla birlikte, müslümanlığın içine taşıyan Türkler, islâma birkaç değişik boyutta yenilikler getirmişler ya da varolan bazı dinamik özellikleri geliştirmişlerdir. Allah korkusu kavramı yerine Allah sevgisi kavramı, göçebeliğin dinamikliği sürdüğü sürece şeriat kavramı yerine ruhsal bir kavram olarak "gönüllerin fethi", doğanın bütünlüklü kavranışı ve "nesne"lerdeki öznelliğin hemen bütün Anadolu islâm düşünüşünde yer alışı, canlı ve cansız varlıklarla Anadolu müslümanının kurduğu dialoglar, Anadolu islâmını otantik islâma kıyasla çok daha doğalcı bir anlayış haline getirmiştir. Bugün ve bütün islâm tarihinde kalkış noktası islâmi devlet olan islâmın yani şeriatçı islâmcıların Anadolu halk islâmına (Ş.Mardin'in "volk islâm"ı anlamında) hurafeler saldırısıyla yönelmesi boşuna değildir. Bir dinde büyük bir topluma ve devlete yönelik en büyük dinamik, soyutlama, genelleme ve kutsal metnin otoritesi kavramlarıdır. Bireysel iç dünyanın fethine dayanan insana verilmiş emirleri ne ölçüde yerine getirdiğiyle değil de kendi potansiyellerini ne ölçüde zorladığıyla değerlendiren, geyiklerle konuşan, odunları öpen yani bu "şeylerle" "görüşen" (*) bütün bu "saçmalıklarla" doğanın farklı bir tasarımının ve bir tümtanrıcılığın ipuçlarını veren, buralardan kalkarak o iki anlamlı yıkıcı sözcüğü Hallacı Mansur'dan devralarak binlerce kere "enelhak" (ben tanrıyım, ben doğruyum anlamlarında kullanılabilir) diyen bir Anadolu halk islâmı, şüphesiz şeriatçılar tarafından ilk düşman olarak görülecekti, öyle de olmuştur.

(*) "Görüşmek", Bektaşilerde geleneksel bir davranışa verilen ad. Bektaşi düşüncesi doğadaki her varlığa bir "can" atfeder ve onlarla ilişki kurar. Çorba içmeden önce kaşığı öpmek, yatağa yatarken, yastığı ve yorganı öpmek gibi. Bektaşi geleneğinde buna "görüşmek" denir.

Önce Anadolu Selçukluları devleti, sonra da Osmanlı devletinin kuruluşu ve merkezi otoritesini sağlamasıyla halk islâmi ve resmi islâm arasındaki çelişki daha bir yüzeye çıktı. Temel sorunu islâma uygun (kur'an'a uygun) bir dünya düzeni olan şeriatçı islâm, zaten bir devlet, merkezi ve "otoriter" bir devlet için biçilmiş kaftandı. Böylece şeriatçı islâm, Anadolu'da Bizans'taki kilise benzeri bir rol yüklenmeye başladı. Ayrı bir kurum olarak ortaya çıkmadı devlet içinde bir "aygıt" halinde örgütlendi, kilise Bizans'ta nasıl aynı zamanda dinsel bir sıfat taşıyan (Basileus) imparatorun akıl hocası, yardımcısı, destekçisi, bazen eleştirmeni idiyse, resmi islâm da Anadolu devletlerinde benzer bir tarzda örgütlendi. Şeyhül İslam'dan, müderrise kadıya uzanan koskoca bir hiyerarşiye dönüştü.

Fakat "otoriter" Anadolu devletleri gerek ellerindeki olanaklar, gerekse zihniyetleri bakımından totaliter olmaktan çok uzaktılar, totaliter devlet yakın dönemlerin bir ürünüdür. Dolayısıyla henüz otonominin ve özgürlüğün fiziksel alanları sözkonusuydu. Bu ise halk islâmında sadece Bizans'ın manastırlarına benzeyen tekke ve zaviyeler ya da tarikatlar yoluyla olmadı. Böyle "somut" örgütlü biçimlerin yanısıra ortak anlayışların ayaklanma ya da birlikte eğlenme şeklinde ani patlak verişleri, anonim halk destanları yaygın fiziksel alanlara hâlâ sahiptiler. Bu ortam "enelhak" diyen Mansur'a ve "puta tapan da Allah'a tapar" (1) diyen Muhyiddin-İbn ül Arabi'ye dayanarak,

"Mal sahibi mülk* sahibi
Hani bunun ilk sahibi" diyen Yunus Emre'yi

"Hakkı ister isen ademde ara
Irak'ta Mekke'de değildir" diyen Kaygusuz Abdal'ı

"Mansur ile vurup dara çekildim
Yusf'la kul olup bile satıldım
Şam'da İsa ile göğe çekildim
Musa ile dahi Tur'dan gelirim" diyen Geda Musli'yi

"Enel Hak'kı söyler sözüm
Miracımız dar' dır bizim" diyen Balum Sultan'ı, Müslüman halka olduğu kadar hristiyan halka da dayanarak Anadolu Selçukluları ve Osmanlılara karşı ayaklanan Baba İshak'ı ve Şeyh Bedrettin'i yaratabilmiştir.

[redacted]

(1) Aktaran Abdülbaki Gölpınarlı, **100 soruda tasavvuf**, s.99, Gerçek Yayınevi

(*) Mülk sözcüğü burada bugün bizim kullandığımızdan çok farklı bir anlamda, politik güç anlamında kullanılmakta. (Melik sözcüğü de buradan türemektedir.)

Türkiye'de modern devlet, Osmanlı çağdaşlaşması süreci ilk olarak şeriat temsilcileriyle cebelleşmek zorunda kalmamıştır, sanılanın aksine. "Çağdaşlaşma" sürecinin ilk hedefi, Osmanlı klasik yapısında oldukça yaygın olan otonom yapılar ve otonom yaşam biçimleriydi. Osmanlı modernizasyon hareketinin ilk hedefi otonom yaşam odakları, otonom politika odakları, otonom düşünce odaklarıydı. Nüfus sayımına ya da kapılarının numaralanmasına karşı çıkan yerel otonom idare anlayışı, yerel politik merkezler oluşturmaya yönelen âyanlar, yerel düşünce odakları bu modernizasyon sürecinden ilk darbeyi yiyenler oldu. Ve merkezi otorite birçok kere bu hareketlerinde resmi islâmla elele kolkola yürüdü.

Resmi islâm, devletin çarklarından hiç hesapta olmayan yeni ve batılı bir kesimin, sivil bürokratların, doğması ve gelişmeye başlamasıyla birlikte sürülmeye başlandı. Başka bir durumda harekete geçirmeyi düşünebileceği kesimlerin yakın bastırılışında önemli bir rol oynadığı için devarolan iktidara yönelik muhalif bir odak olarak devlet içinde -gün geçtikçe ideolojik önemini yitirerek- kaldı ve yardımına koşacak önemli bir toplumsal kesim bulamadı. Ama yine de Türkiye'de "islâmcılık" olarak bilinen hareketi batılılaşmanın anti tezi olarak geliştiren ve yaratan akım, bu akım oldu. Şeriatçı yani bir devlet düzeni kurmaya yönelik islâmcı hareket.

Bir kavramın tanımı o kavramın tarihiyle örülüdür. İslamcılık için de bu böyle. Bir hareket olmak için gerekli ideolojik araçları eski islâm teologları ve yenilerinden edinmeye başlayan islâmcı hareket, "kökenine" döndü. Bir yaşam biçimi ve bir "gönül" hareketi olarak doğan, gelişen, halk islâmı, modern propaganda yöntemlerini kullanan, islâmi sofistike bir "dünya görüşü" haline getiren sıkı kuralları olan islâmcı hareketle tamamen ayrı bir dinamiği temsil ediyordu.

Bugün Türk islâmcı hareketine damgasını vuran yöneliş, devleti ele geçirme ya da ondan önce dev-

let içindeki payını arttırma yönelişidir. "İslamcı hareket" batılı modern devletin islâmi anti tezidir. Bu nedenle ve onun o ünlü tarihi nedeniyle eğer Türkiye'de şu ya da bu zamanda kimilerinin "sivil-toplum" dedikleri benim "otonomi yönelişleri" dediğim bir şeyler olmuşsa bu olanların ne bugün ne de geçmişte islâmcı hareketle ya da onun atası şeriatın resmi islâmıyla ilişkisi, sanıldığı kadar dolaysız, sanıldığı kadar aynı değildir. Aksine devlet kurma yönelişlerine, iktidar kavramına ve dolayısıyla şeriat kavramına kökten yabancı olan bu gelenek, islâmcı hareketin bakış açısıyla Allah'a eş koşan, şarap içen, kadınları örtünmeyen, ikide bir kargaşa yaratan ve kendilerine bütün bunlara rağmen, müslüman diyen kafirler sürüsüdür.

"Halk islamı"nı müslümanlık tarihinin bir parçası olarak ele almak bize onu anlamak doğrultusunda yeterli ipuçları vermez. Şüphesiz Batıniler, Babailer, Bektaşiler vb.leri kendilerini müslüman olarak nitelerler, aynı Taborit* ve Adamit* asilerin kendilerini hristiyan olarak nitelemeleri gibi. Bu noktada Marx'ın dinsel düşünce üzerine yaptığı yukarıdakinden daha anlamlı bir belirleme vardır. "....kalpsiz dünyanın kalbi." Fakat bu "müslüman" ve "hıristiyan" hareketlerin yönelişleri, ruhları, Şeyhülislam'a ya da Papa'ya olduğundan çok daha yakındırlar birbirlerine. Bu nedenle Nazım Hikmet'in Şeyh Bedrettin destanında yazdığı "Yarın yanağından gayri herşeyde ortak..." dizesini radikal hristiyan mezheplerden birinde aynen bulmak hiç de şaşırtıcı olmuyor. Radikal müslümanlık ya da radikal hristiyanlık bir ve aynı evrensel eğilimin çeşitli parçalarıdır. Onlar dinsel söylemin hakim olduğu bir dünyada gelişen başkaldırı hareketlerinin aldığı biçimlerdir. Bu asi radikal mezhepler o kadar çok birbirlerine benzer, o kadar çok ortaktırlar ki, onların dünyasında Kur'an ve İncil'in ayrımlarının başkaldırının birleştiriciliği karşısında yok olduğunu gözlemleyebiliriz. Mevlana "ne olursan ol yine gel" demiştir, bu cümle sanıldığı kadar engin bir özgürlükçülüğü vermez, bu en ehli tasavvuf düşünce okulunun kurucusu, "geçmişin bizi ilgilendirmez" demek istemiş, fakat mevlevi olmak için de müslüman olmak şart koşulmuştur. Oysa daha önce Babailer ve daha sonra Bedreddiniler hareketlerine katılmak için müslüman olmak şartı da sözkonusu değildir. Radikal mezhepler farklı kültürlerin yönelişlerini evrensel bir hareket içinde bir dereceye kadar yok etmeyi becerebilmişlerdir. Kavramların ideolojik anlamlarıyla ne hristiyan ne de müslüman radikal mezhepler, hıristiyan ve müslümandır. Onlar inorganikleşen her toplumda boyveren başkaldırı hareketinin dinsel söylem içinde tezahür eden biçimleridir. Peki bu gelenek nerede bugün? Nerede yaşamakta, hangi biçimlerde sürmekte?

(**)
Taborit ve Adamit'ler; Ortaçağ Avrupa'sında beliren ayaklanmacı radikal dinsel hareketler. 1419'da Prag'da başlayan Jan Hus'un ayaklanmasından türediler. Bütün vergilerin, kiraların, angaryaların ve bütün özel mülkiyetin yok edilmesini savunarak, şiddetçi bir çizgi izlediler. Adamitler'den bir şairin "karılarımızdan gayri herşeyimiz ortak" dizesi açıkçası beni şaşırttı.

Latin Amerika'nın Che Guevera"tasvir"lerine bakın. Onlarda El Greco'nun İsa'sını göreceksiniz. Yakın dönemlerin popüler devrimcilerinde az mı Pir Sultan, az mı Nesimi vardı?

Kapitalizminbize öğrettiği en önemli şeylerdenbiri "madde"leştirdiğimiz bir dünyada yaşayamayacağımızdır. Bizim dışımızdaki bütün doğayı şeyleştirerek, giderek bütün şeyler içinde bir şey olmaya başladığımızdır.Doğanın öznelliğinin bilisinde olmadan, kendi öznelliğimizin bilisine varamayacağımızdır. Radikal dinsel hareketler, bize kendi tasarımlarımızda, kendi içimizde fethedeceğimiz çok geniş zenginlikler olduğunu "gönül yolu" kavramlarıyla iletmek durumundalar. Onlardan elimizde kalmış teoriler, felsefi sistemler olduğunu düşünmek ve bunları bulmaya çalışmak boşunadır. Onlar edim hareketleridir ve inandıkları özgürlüğü Giordano Bruno ya da Nesimi örneklerinde olduğu gibi yılmaz bir şekilde savunmuşlardır.

Türkiye'de son 60-70 senede birçok "muhalif" akım olmuştur, tevkifatlarıyla bürokratlar ve aydınlar arasında meşhur olan birçok ünlü "muhalif" ve "muhalif akım" vardır. Fakat bu ünlü elit muhaliflerin hiçbiri, son 15 senenin popüler devrimcileri kadar sıcak bir toplumsal kucak ve destanlaştırılan bir sevgi bulamamıştır. Modern Hallac'lar, modern Pir Sultân'lar, Bedreddin'ler, bürokrat "kılıklı" olmayan, yaptıkları işlere araç-amaç soğukkanlılığıyla ile bakmayan, potansiyel devlet yöneticisinden çok "yürek adamları" olan bu kuşakların çocuklarıdır. Türkiye'de "muhalif" hareketlerin tarihi yazılacaksa eğer -ki yazılmalıdır- Türkiye'nin geçirdiği en köklü dönüşüm buradadır. Türkiye'de radikaller, Türkiye'nin özgün müslüman kültür ikliminin yarattığı zengin radikal geliniğin ucunu yakalamışlardır ve bırakmamalılar. Bunun yolu da radikal yâ da sosyalist entellektüeller, geleceğin bürokratları birlikleri oluşturmak değildir.

Bu yazının muhtemel kolaycı eleştirmenlerine bir kolaylık sunarak şimdiden sesleneyim: Kimilerinin hemen düşüneceği gibi bu yazı radikal bir hareketin biçimlenişinde dinsel motifleri kullanmak pragmatikliği ile yazılmamıştır. Yukarıdaki cümlelerden de görüleceği gibi radikal islamın, "muhalif yanı"dır ele alınan. Ama zaten radikal islamın "tarih olmuş" başkaldırıları, kültürümüzün islam yanından çok ama çok daha fazla radikal yanını oluşturacak öğeler bırakmıştır bize. Başkaldırıya ait ne zenginlik varsa tarihimizde, çeşitlilik içinde birlik, kendinden başka efendi tanımayan birey, ortaklaşmacılık ya da toplu mülksüzlük bu geleneğin taşıdığı bir zenginliktir. İkincisi, erk yönelişli (bu şeriat olabilir, başka herhangi bir diktatörya olabilir), bilim ya da herhangi bir ideolojik çıkışlı toplumsal hareketlere karşı, kültürün kendi başkaldırısının diliyle bütünleşmiş ve moral çıkışlı bir hareketin olanaklılığı, tartışmamın diğer yönünü oluşturuyor, yoksa modern bir tarikatçılık öneriyor değilim.

Bugün islamcılara karşı mücadelede akıldan çıkarılmaması gereken iki nokta olduğu kanısındayım. İslamcılar bu kalpsiz dünyanın kalbi oldukları iddiasındalar, çıkışlarını kültürün "muzaffer eski günlerine" ve onun ahlakına dayandırdıkları iddiasındalar. Bu yolda geçmişte buldukları ne geçerse ellerine (çok küçük bir islamcı azınlık bu genellemenin dışında) kullanıyorlar. Bu bazen Fatih Sultan Mehmet, bazen de Hz. bilmem kim olabilir, hiç farketmez. Oysa dayatılan bir ahlak, ahlak değildir ve ahlaki bir çıkış noktasını değil, iktidara yönelişi, katılaşmayı işaret eder.

"Batı materyalizmi,"çok eleştirdikleri bir kavram, onların ahlakçılar olduğuna birilerini inandırmak için çokça saldırdıkları bu kavram, bütün yönelişlerinde tam da bizim islamcılarımızın kullandığı araç-amaç ilişkilerini, kutsal metin ve edim ilişkileri içinde kullandıkları yöntemi kullanmaktadır. Onlar, "batı materyalizmini" eleştirirken, onun aynada yansımasını vermekten başka bir şey yapmıyorlar.

İkincisi, islamcıların ikinci büyük balonu, statüko karşıtı görünmeye çalışmalarıdır (ya da gerçekten buna inanmaları.) Bugün bu hüsnü kuruntuyu tek başlarına ileri süremiyorlar ya, soldan destekli bu kuruntuya iyice kapıldılar. Ağır sanayi hamleli, islam ordulu statüko karşıtlığı! İslamcılara gözünü kapayanlar, bu eğilimlerin islamcı hareketin ana dalgası olduğunu görmemekte ısrar edebilir tabii. Ama İsrafil'in boruları öttüğünde deve kuşları da kurtulamayacaklar. Riyakâr ve makyavelist bir islamcı hareketten, ahlâk adına öğrenebileceğimiz hiçbir şey olmadığı gibi, onların "ters statüko"larını şimdiden (geç olmadan) tanıyabilmemiz için bol bol veri var elimizde. İslâm devletleri tarihte "otoriter"di, bugün ise "totaliter' olmak için gerekli bütün araçlar hazır ve nazır. İslam teolojisinin meşhur bir akıl yürütmesi vardır. "Kâfirin kâfir olduğuna şahadet etmeyen de kâfirdir.. kâfirin kâfir olduğuna şahadet etmeyenin kâfir olduğuna şahadet etmeyen de kâfirdir.." ve böyle devam eder. Ah! Gözünü seveyim "sivil toplum."

Bugüne kadar çok şey kaybettik. Bir kısmını kaybettiklerimizin, zorla aldılar elimizden, kafamıza vura vura, ama hiç olmazsa o zaman kaybetmenin acısını unutmadık da adam gibi kaybettik. Kaybettiklerimizin bir kısmı ki asıl büyük kısmıdır- kendi ellerimizle güle oynaya ya da avanak avanak teslim ettik düşmana. Kaybettiğimizi anladığımızda artık çok geç olmuştu.

"Halk islamı"olarak adlandırdığım olgu da, bu kısmen kaybedilen ve daha kaybedilme süreci hızla süren bir gönül ortamıdır. İzlendiğinde görülecektir ki, Bektaşilik gibi siyasi otoriteyle uzun dönemler uyumlu olmuş bir "sivil toplum" yönelişi dışında kalan "halk islamı"nın ezici kesimleri otoriteye karşı sadece kendi fiziksel alanlarını korumakla sınırlı bir tavır almamış, aksine onun ortadan kaldırılması için aktif olarak mücadele etmiştir.

Tarih, bir başkaldırı ahlâğının çıkar ilişkilerinden, ekonomik ortak temellilikten, siyasi düşünce birliğinden, ideolojik ya da felsefi birlikten, karmaşık teorik önermelerden çok daha birleştirici ve evrensel olabildiğine dair birçok örnekle doludur. Henüz kimilerinin iddia ettiği "enternasyonalizmin ekonomik temelleri" olmaksızın çıkış dönemlerindeki hristiyanlık ve müslümanlığın, daha sonra radikal başkaldırı hareketlerinin "enternasyonal" olabilmeleri, üstelik bu "enternasyonalizm"de hiçbir ideolojinin elde edemediği başarılar elde edebilmeleri başka nasıl açıklanabilir ki? İnsanlığın tarihsellikten en az etkilenerek taşıdığı şeylerin başında ahlâk ve dil gelir, bu özellik iki olgunun da köklerinin insan doğasında bulunmasından ötürüdür.

Ahlâkın da dil gibi kemiği yoktur. Bu, onun hem zayıflığı, hem gücüdür, ama her zaman birleştiriciliğidir. Ahlâk bir başkaldırı ahlâkı olduğunda bu birleştiricilikte yatan güç daha kolay anlaşılabilir.

"Halk islamı"nın üzerine oturan başkaldırı geleneği işte bu nedenlerle islamcıların otoriter ellerinde boğulmaya bırakılmamalıdır. ■

ASKERLİKTEN YIRTMANIN YOLU?

GÜN GEÇMİYOR Kİ İÇİMİZDEN BİRİ ASKER OLMASIN! ANCAK ÇARE TÜKENMEZ!

YAZDAN KIRINTILAR

M.ERYILMAZ

canhıraş feryatlar son bulmalı ruhumuzda
hüzün acı ve tüm karanlık kelimelere paydos
çamur cenin deterjan sokaklar yürünmüyor
yağsa da bir yağmur yağmasa da

bir çocuk eldiveni bulmuşlar cebimde-elsiz
yargılıyorlar
acıyan gözlerimle gülüyorum
savunmam istemem barodan istemem
söz hakkım kalsın yaldızlı siyah şeylerde
kalsın konuşmayacağım

nasolsa ölümlerde hep cerrahlar haklı
modern ağıtlarda hep ölümün kıvancı
hayır konuşmayacağım
akupunktur eter şırınga narkoz
hepsine hayır
ben ayık ve bağırmadan açılan yarama
bakacağım

söküp atalım bilincinde ince tellerinde
gizli aşkları
anne anneciğim sevgili eşim yavrum
onlar da olmasaydı kim vardı
nasıl dolardı hapisane kapıları
bilirim

yalnızlık aaah yalnızlık
aşkların yanılsaması ne acı

tedavülsüz kelimeler televizyon postal
ve 'rengahenk' naylon ölüleri
çöplerden taşan mayhoş bir koku tadı

bunlar mı kalmalıydı uçsuz bucaksız koca
yazdan
hani o sıcağın bereketi balığın gümüş yansısı
hasadın o coşkulu bayram sevinci
sorma
istemlerim dağlar kadardı bir zamanlar
sorma

zaman mekan yetersiz
kızılca şahlanırdı atlar
imgelem gücümü yırtıp yarimin
al pençesinde dururdu

yaşamak diyorduk
coşkulu ve duyarak yaşamak
içinde gönül rahatlığı
bir dosta yemeğe gider gibi ölüme gitmek

damarımdaki kanda jumbo jetler tırıs atar
yüreğimdeki yangında vezüv süphanla oynardı
derdim yoktu
ve hiç de olmayacaktı sanki
döngeler müjdelerken
çukurovada
döne döne
bir yazın gelişini

durdular
akbabalar
mavi kuşu kanadından vurdular
biniki parça oldu vücudum
aç kurtlar gibi dost sanıkları
yumuldular tüm iştahlarıyla

bana kalsa
hayır konuşmayacağım
yırtarak elimle bedenimi
kısık ve kesik sesimle şimdilik
içimden yeni bir ben çıkaracağım

bütün sevgileri topluyorum
cephanem
bütün savaşanlar dostum
derler ki
şiir bir şeyi değiştirmiyor

rimbaud baudelaire mallarme
yine acınırım bazen kızarak
elde silah ölmediğime. ■

İKTİDAR NEREDE ?

M.KAZMACI

Arapça "kudret" sözcüğünün kökenlik ettiği "iktidar" kavramını köktenci-kapsayıcı bir biçimde sorguladığımızda, akla gelebilecek sorulardan biri; "iktidar nerede" sorusudur. **İktidarın** biçimini değil de, mekanını (uzamını) soruyorum.

Kudret "güc"ü, iktidar ise "güçlenme"yi ifade eder. İktidar sahipleri sanki bütün "kaderlerin yazarı, tanrının yeryüzündeki gölgeleridirler." **Kudret** ya da **iktidar** aynı zamanda bir belirlenmeyi, "kader" veya "mukadder" olanı çağrıştırmakta. Yani yönetilenlerin kaderi, kudret sahipleri tarafından yazılmıştır!

Ezilenler çok defa kader belirleyicilerine karşı koymak için, kendi çağlarına özgü bir biçimde bir dil geliştirmişlerdir: Aradıkları hep aynı şeydir; hür olanı, serbest olanı, âzâd olanı, özgür (özü-gür) olanı, Freiheit, liberté, free ya da amargi! (1)

"Deliliğin Tarihine Giriş" (2)'ten tanıdığım Michel Foucault, yukarıdaki soruyu sormamda bir esin kaynağıdır. Evet, iktidar nerede? "Teorik düzeyi yüksek" soyutlama, irdeleme ve betimlemelere girişmeksizin yanıtlıyorum: Her yerde. Ailede başlıyor bireyin parçalanışı... Çocuğun özgür aklı "bilimsel" hurafelerle zincirlenir ilkokuldan başlayarak... Ve "Magister" (3) olduklarında ideolojiler arası -pardon, "disiplinler arası"- bir akademik uzlaşmanın elzem olduğunu keşfederler. Ve böylece bir zamanlar "kartal" olan kimileri, artık "magister" olduklarından, toplumun diğer bütün kesimleriyle "medenî" ilişkiler kurup, **özgür eğilimli aklı** zincirlemenin ideolojisini biçimlendirirler, tabii bunun için topluma bir "sıva" gerekiyordu, Gramsci'nin "consensus teorisi" de adaylığını çoktan koymuştu. Herkesi "temsil" eden "tarihsel ve demokratik bir uzlaşma" gerekiyordu yani.

Tekrar soruyorum: **İktidar nerede?...** Yanıtım net; **her yerde!...**İktidar bir yanıyla; hükmü (yargı), kanun koyma ve değiştirmeyi (yasama), bir yanıyla da, icraatı (yürütme) dile getirir. Ben bunları hukukçuların biçimsel tartışmaları bağlamında söylemiyorum; bunları politika merkezleri ve hükümet binaları dışında olup-bitenleri de dile getiren bir bağlamda söylüyorum. Bir başka yanıyla, iktidar kavramının "temsil" özelliği de başka bir vakıa.

Acaba insana, özgürlüğün sonsuz kapılarını açacak olan bir iktidar mümkün müdür? Bana hiç mümkün gözükmüyor. Herşeyden önce **iktidar** başkaları üstüne, adına ve onları temsilen bir "güc"ü dile getirir. Başkaları adına olmayan, başkalarını "temsil" etmeyen bir iktidara hiçbir biçimde rastlamadım. Bu gerçek, özgürlüğün mümkün olmadığı anlamını taşımıyor tabii. Ama **iktidarla özgürlük** "süt-liman" bir ortamda, birarada varolamaz anlamını taşır bu. İktidar sahipleri verecekleri kararları veya yargıları tartışabilirler ama tanımadıkları insanlar hakkında karar veya yargılarda bulunacakları kesindir. İktidar sahipleri bir takım yasaları yapar veya bazılarını değiştirir ve/veya kaldırabilirler, ama bütün bu işlemleri yaparken, "toplumun yararına" (buradaki toplum sözünün yerine "millet, halk, işçi sınıfı, insanlık" gibi ifadeler kullanılabilir) yaptıklarını iddia etmeyi unutmazlar. Yargı ve yasalarını yürütürken, "suçlu" görülen hep bireydir. (Böylece "güçlenme" temsilin, hükmün, icraatın ta kendisi. İktidar her yerde yani. Politik olmayan alanlarda da var o.) Birey sonradan aklansa bile sürüler kentinin **düzensizliği** bozulmasın diye "feda" edilmeliydi o.

İktidar tarafından savunulan hep **kaostur** (karmaşa/düzensizlik), **kosmos** (düzen) adına! Ben hiç inanmıyorum buna. Yani **karmaşayı, düzensizliği** özgürlük taraftarları yaratmadı demek istiyorum. Liberterler (özgürlükçüler) **karmaşayı** istemedikleri, sevmedikleri bir "miras" olarak görmüşlerdir. Çünkü "düzen" diye sözü edilen şey "karmaşa"nın "düzen"idir. Ben bu kaotik kosmosa karşıyım. Ben "düzen"den yanayım. Ama varlık şartı birinin veya birilerinin veya bir sınıfın mutlak iktidarına dayanan, mutlak düzenli bir düzene karşıyım: Yani faşizme, nasyonal "sosyalizm"e, islamî "sosyalizm"e ve her türlü otoriter "sosyalizm"e. Ben **düzen** taraftarıyım, ama bu düzen bireyin düzenine saldıran, böylelikle bireyin kendi doğasında kendine özgü olarak varolan insanî yeteneklerini parçalayan, otoriter bir düzen değildir.

Renklilik ve çeşitlilikten kesinlikle yanayım. Ama bu renklilik kendisinde varolan özgür eğilimi sapmış insan doğasının varolan durumunu veri alan, tenya gibi yaşamayı giderek ideleştiren; özgürlük kavramını "savrukluk", "düzensizlik" diye ideleştiren; başka bireylere varlık hakkı tanımayan bir renklilik değildir. Hiççiliği (nihilizmi) varoluş biçimi . görmek ne komik!.. Bence hiççi (nihilist) söylem, otoriter söylemle dalga geçmek için çok güzel ve yararlı bir silahtır, ama hiççi (nihilist) olmak bir varoluş biçimi değil, yokolmanın dayanılmaz ağırlığıdır.

■

Notlar:

1) Bkz. Osman Konur, Amargi ya da Özgürlük, Kara sayı 5
2) Deliliğin Tarihine Giriş, Michel Foucault, Tan Yayınları 1982, Ankara, çevirenler: Enis Batur, Nasuh Barın
3) Magister Latince olup, hoca ya da usta anlamına gelmektedir.

ARKADAŞLAR! BİZİMLE DAHA NE KADAR OYNAYACAKLAR ?

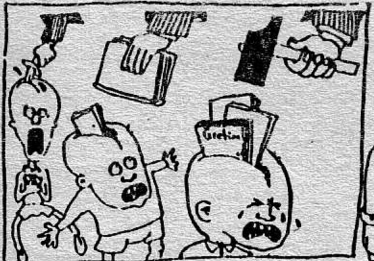

SÜREKLİ TÜKETİCİYE DÖNÜŞTÜRÜLÜRSÜN...

ARKADAŞLAR, OTORİTENİN KISIR DÖNGÜSÜNÜ KIRALIM!

YAŞAMI KURTARALIM!

Polonya'nın yeni öğrenci hareketi

Nedelko Suat

Özgürlük ve Barış Örgütü, askerliğe karşı olan Polonyalıların direnişini simgeleyen bir hareket. Örgütün mahkeme binası önünde bekleyen taraftarlarının protesto biçimleri, yasaklanan Dayanışma Sendikasınınkinden çok 1960'lı yılların Amerikalı hippilerininkine benziyor.

Göstericilerin çoğu 20 yaşlarında, bazıları uzun saçlı, bazılarının ise tek kulaklarında küpeleri var. Mahkeme salonunda, askere gitmeyi reddeden iki üyenin serbest bırakılması için gösteri yaparken tutuklanan 22 üyenin yargılanması yapılıyor. İki üye, gösterilerde birkaç gün sonra serbest bırakılmış. Polislerin bakışları ise, Vietnam savaşını protesto edenlere küfürler yağdıran New York inşaat işçilerini hatırlatıyor.

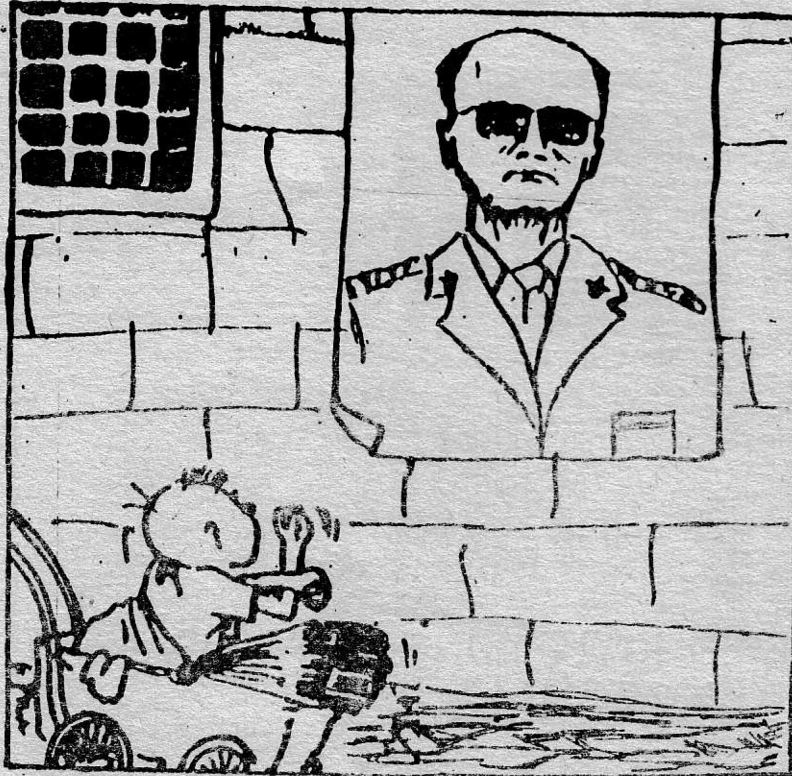
Üye sayısı az olmasına rağmen grup Dayanışma Sendikasından sonra ortaya çıkan en güçlü örgüt, Özgürlük ve Barış Hareketi, Dayanışma ile çiçek açan umutların etkisi altındaki bir neslin düşüncelerini ve hareketlerini yansıtıyor.

Örgütün liderlerinden **Jacek Czaputowicz**, 32 yaşında işsiz bir ekonomist. **Czaputowicz**, polisin nefretinin nedenini, örgütünün ülkedeki askeri efsane ile dalga geçmesinde buluyor. **Czaputowicz** "Polis, bize yumuşak davranılması için yukarıdan emir alıyor. Bu da onları deli ediyor" diyor.

Kasım ayı içinde, 2. Dünya Savaşı'nda sivilleri öldürmeyi reddettiği için, Naziler tarafından idam edilen Alman askeri, **Otton Szimek**'in mezarına çelenk bırakırken, örgütün 51 üyesi birkaç saatliğine tutuklanmış. Olay üzerine grubun bir üyesi yaptığı açıklamada, "Bizi sorgulayan polis, görüşlerimize ve amaçlarımıza saygı duyduğunu ama çelenk bırakmamızın Polonya'nın Almanya'nın bir parçası olduğu eski günleri özleyenleri rahatsız edeceğini söyledi" dedi.

Grup üyeleri, askerliğe karşı çıkmalarının, askerliğin hâlâ bir yurtseverlik görevi olduğunu düşünen Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı olanları ve hükümet üyelerini rahatsız ettiğini ve asla onaylanmayacağını bildiklerini söylüyorlar.

Grubun gerçekten dikkate değer başarıları var. Grup açlık grevleri ve gösteriler vasıtasıyla askeri yemin etmeyi reddeden bazı kişilerin serbest bırakılmasını sağlamış. Özgürlük ve Barış Örgütü'nün belki de en önemli kampanyası, askere giden gençlerin, Polonya'nın askeri çıkarlarını koruyacağına dair yemin etme zorunluluğunu kaldırmak. Grup ile hükümet arasında karşılıklı bir görüşme, henüz gerçekleşmemiş. Grubun diğer bir amacı ise askere gitmek istemeyenlere başka alanlarda çalışabilme fırsatı verilmesini sağlamak. Şu anda Polonya'da bazı gençler sosyal hizmet alanlarında çalışıp askerlik yapmıyorlar. Fakat, yasaya göre, bu seçimi askeri yetkililerin yapması ve sağlık açısından askerlik yapmaması gerekenleri içermesi, örgütün eleştirilerine neden oluyor.

Teknolojinin diğer yüzü

Nedelko Suat

Almanlar, ağaçlarının yavaş yavaş öldüğünü ilk olarak 5 yıl önce öğrendi. O zamandan beri bu garip hastalık tüm Avrupa'yı sardı. Kimileri nedeni hava kirliliğinde buldu. Ama hangi nedenlerden ve nasıl olduğu konusunda net bir görüş belirlenemedi. Son sayımda ise, konuyla ilgili hipotez sayısı 186'ya çıktı.

Bernhard Ulrich, sessiz ama cin gibi akıllı bir toprak biyoloğu. Son 20 yılını Batı Almanya'nın Solling ormanlarında, toprağın biyokimyasal yapısını ölçmekle geçirmiş. 5 yıl önce Almanya'nın önde gelen gazetelerinden olan Der Spiegel'e ülkede ağaçların yavaş yavaş öldüğünü açıklamasıyla, Alman politikasını da değiştirmiş.

İngiltere'de yayınlanan Newscientist dergisinde yer alan makalede, **Ulrich,** Alman ormanlarının ölümünü yüzyıldır süren asit yağmurunun son ürünü olarak gördüğünü söylüyor. 1982'de İsveç'te toplanan bilim adamlarına asit yağmurlarını tartışmayı teklif eden Ulrich, "Gelecekte, kuru ve sıcak

geçenyıllardan sonra ormanlar korkunç bir hızla yokolacak. Bu durum şimdiden Çekoslovakya, Polonya ve Doğu Almanya'da kendini göstermeye başladı. Ormanların.yok olması, Harz platosu örneğinde görüldüğü gibi, Batı Almanya'da da kendini gözle görülür bir biçimde gösterecek" diyor.

"Solling'te toprak o kadar asitle dolu ki, hiçbir bitki burada kök salamaz" diyen **Ulrich**, ağaçların bir metrenin altında olması gereken köklerinin burada 20 santimde kaldığını da belirtiyor.

Geçen kış İsviçre Alplerinin yükseklerinde yer alan Brizten kasabasının halkı, evlerinin bir kısmını çığ korkusuyla terkettiler. Bir süre önce ise ormancılar sayıları gittikçe artan hamamböceklerinin yayılmasını engellemek için ağaçların büyük bir bölümünü kestiler. Ağaçsız yamaçlar çığı davet ederken, aşağıdaki bölgeler savunmasız kaldı. Bölgeyi hamamböceklerinin neden işgal ettiği konusunda kimse emin değil. Bir teoriye göre hava kirliliği sonucu, ağaçlarda aminoasit miktarının artması, ağaçları böcekler için cazip hale getirdi.

Kirliliğin sonuçları şöyle ya da böyle tüm Avrupa'da görülüyor. Kirlilik hemen yarın kesilse bile, doğanın eski haline dönmesi için uzun yıllar geçmesi gerekecek.

Delphi'ye darbe

Nedelko Suat

Apollon tapınağının yer aldığı ve kahinlerin evi olarak tanınan Yunanistan'daki **Delphi** tapınağı, yabancı çevrecilere ve militan Yunan gruplarına göre kirlenme tehdidi altında.

Yunan hükümeti, şu sıralarda Delphi tapınağının yer aldığı vadinin 5 mil karşısında alüminyum oksit işleme tesisi kurmayı planlıyor. Çevreci gruplar, bir milyondan fazla zeytin ağacının, çeşitli uygarlıklara ait 2500 yıldan daha eski harabelerin ve Apollon tapınağının yer aldığı vadinin, tesisin tehdidi altında bulunduğunu bildiriyorlar. Hükümet, eleştirileri abartılı bulurken, tesisin bölge için büyük bir avantaj olduğunu ileri sürüyor.

Delphi doğumlu, otelci **Panyiotis Caltsis** tesise karşı savaşı yönlendiren kişi. **Caltsis,** endüstri planlamacılarını yüzyıllar boyunca Delphi'yi yok etmek isteyen barbarlarla eş tutuyor. "Elgin mermerlerini geri almaya çalışan hükümet nasıl olur da böyle bir şey yapar? diyen Caltsis, "Delphi'yi Koruma Komitesi" adı altında, uluslararası bir kuruluşa başkanlık ediyor. Bilindiği gibi **Elgin** mermerleri **Lord Elgin** tarafından **Partenon** tapınağından alınıp, İngiltere'ye götürülmüştü. Yunan hükümeti bu mermerleri geri almaya çalışıyor.

Alüminyum oksit işleme tesisleri birkaç yıldır gündemde bulunuyor. 1970'lerde hükümet ile bir Amerikan şirketi arasındaki görüşmeler, çevreci grupların baskıları yüzünden başarısızlıkla sonuçlanmıştı.

Geçen ay sonunda Yunanistan ile Sovyetler Birliği arasında yapılan anlaşmaya göre, Moskova her yıl tesislerden 600.000 ton alüminyum oksit almayı kabul etti. Görevliler tesisin 1990 başında faaliyete geçeceğini bildiriyorlar.

DUVARLAR TUĞLALAR

Tuğlalar insan değil elbette. Biliyoruz. Ama insanların tuğla olmadığının, olmaması gerektiğinin farkında değiliz.

Devlet bir duvardır. Okul bir duvardır. Partiler, resmi kurumlar da öyle... Ve bütün bu duvarlar "toplum" denilen daha büyük bir duvarı oluştururlar.

Duvarsız bir toplum kurmak mümkün değil mi? Bu sorunun yaşamsal bir önemi var. Ben mümkündür diyorum. Elbette kolay ve kısa zamanda olacak bir şey değil, duvarlarla kuşatılmamış olan bir yaşamı gerçekleştirmek.

"İnsan Standartları Enstitüsü" konumundaki kurumların bir tuğla haline getirdiği insan (resmi) ideolojinin harcıyla duvara yerleştiriliyor ve geleneksel değerlerle sıvanıyor üzeri.

Ancak aykırı düşüncelerin ve özlemlerin belirmesiyledir ki, resmi ideolojinin sıvası dökülüyor ve tuğlalar birer ikişer eksiliyor duvardan. Ve her boşluk duvarın ötesini görmeyi olanaklı kılan bir pencere oluyor. Elbette hemen demir parmaklıklar takılıyor bu pencereye. Ama yine de ötesi görülüyor, en azından düşünülüyor.

Duvarlara karşı, duvarlar oluşturarak mücadele edilemeyeceğini anlamalıyız. Her duvarın varlık koşulu, kendisini meydana getiren tuğlalardır. Oysa biz tuğla olmayı ve herhangi bir duvarda yer almayı istemiyoruz.

(İktidar) duvar(ın)a işeyen eşek değildir.

Mustafa GÜNAY

ANADOLU'DA BİR İSYAN: BABAÎ AYAKLANMASI

İnsanlar yaşayışlarının değiştirilmesine, kendilerine başka tarzlar dayatılmasına, istemedikleri bir yaşama zorlanmaya, tarih boyunca çeşitli kisveler altında hep karşı çıktılar. Bunları bazen pasif direnişler, bireysel başkaldırılar halinde gerçekleştirdikleri gibi , çoğu kez de toplu ayaklanmalar halinde gerçekleştirdiler ki, bunlar hep diğerlerinden etkili oldu. Yine bazen bu karşı çıkışlar dinsel, ideolojik örtüler taşımalarına rağmen, hepsinin ana temasını oluşturan aynı şeydi: istemedikleri, değerlerinin çatıştığı ve onlara mutluluk vermeyen bir hayatı reddetmek. İşte bu yazının konusu olan Babailer Ayaklanması, böylesi ayaklanmalardan biri. Ve bu olayın Anadolu topraklarında yaşanmış olması, bizim için olayın önemini arttıran bir etken.

Miladi takvime göre yıl 1240 ve sonbahar zamanı, ayaklananlar Türkmenler (1) ve karşı oldukları da Anadolu Selçuklu devleti. Bir Türkmen dervişi olan Baba İlyas Horasani'nin düşünsel önderliği ile oluşan hareketin fertleri bu düşüncelerde kendi yaşam anlayışlarına ve dinsel inançlarına tekabül eden şeyler bulmuşlardı. Baba İlyas onların içinde bulundukları hayata duydukları hoşnutsuzluğu ifade ediyordu. Dolayısıyla her ne kadar Baba İlyas kendini peygamber ilan etmişse de bu harekete dinsel demek mümkün değildir. Çünkü insanlar bir dini yaymak değil kaybedilmek üzere olan bir yaşama biçimini yeniden kurmak için harekete geçmişlerdi. Çünkü ortada bir dinsel akım ya da bir tarikat yoktu. Üstelik 'Babai' teriminin de yalnızca bu olay sırasında kullanılıp, harekete katılanları niteliyor olması olayın öncesinde ve sonrasında hiç kimse için kullanılmaması bu durumun bir delilidir.

Öncelikle ayaklanmanın temel unsuru olan Türkmenlerin yaşam tarzlarına ve onların Anadolu'daki toplumsal yapı içindeki yerlerine bakmakta yarar var. Türkler çoğunlukla göçebe topluluklar olmalarına rağmen, başka kültürlerle ilişkilerinin yoğun olduğu ticaret bölgelerinde şehirler kurmuşlar ve bir kısmı yerleşik hayata geçmişti. Bazıları ise tarım yapıp, yarı göçer yaşamaktaydı. Bu durum başlarda, henüz merkezi devlet yapısı oluşmadan ya da oluşma sürecinde sorun yaratmıyordu. Çünkü yerleşenler de yarı göçerler de diğer seçeneklerin varlığında bu durumu seçtiklerinden, bu seçilmiş durumdan şikayetçi değillerdi. Onların yaşam anlayışları ve yaşamları şöyle özetlenebilir:

"Gene de kesinlikle bilinen şudur ki, ülkenin durumu ve buradaki yaşamın izlediği yön, toplu halde gruplarca kullanılacak toprakların ötesinde toprak edinme duygularını ve evrensel egemenliğin dışında bir sınır belirleme eğilimini geliştirmeye uygun değildi. Böylece 'imparatorluklar' içinde de gene her boy özerkliğini korurdu. Birkaç gün içinde çok büyük bir varlık olmaktan, tamamen dağınık olmaya, ya da tamamen dağınık bir durumdan birleşmiş yüce bir güç olmaya geçebilen, sıkı bağları olmayan bir birliktiler. Tohar asıllı olduğu sanılan han ya da hakan adını verdikleri ve çok ünlü de olsa askeri hareketta önderlik etmekten öte bir yetkisi olmayan bir başkanı, bir gün içinde benimseyip, gene bir gün içinde ondan tamamen kopabilirlerdi." (2)

Müslümanlık düşüncesi ise Türklere Büyük Selçukluların kuruluşu sırasında ulaşmaya başladı. Müslümanlığı kabul eden Türkmen babalarının ve gazilerin farklı şekillerdeki ivmelendirici etkisiyle bu din Türkler arasında hızla yayıldı. Ve burada farklı bir islami anlayışın, eski Türk dinlerinin etkisindeki bir İslamiyetin temelleri atılmaktaydı. Bu olayda ilk Türk tasavvufçusu olan Hoca Ahmed Yesevi'nin ve onun ardıllarının payı büyüktür.

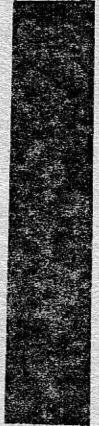
İşte Anadolu'ya giriş böyle bir ortamda başladı, ilk gelenlerin çoğu Selçuklu Devleti ile sorunları olanlardı. Ardından Selçukluların öncü boyları ve Selçuklular geldi. Halkının çoğunun yerleşik ve hristiyan olduğu Anadolu'da bu olaylar öylesi kültürel alt üst oluşlar yarattı ki, haçlı seferlerinin hemen ardından Batıda Anadolu'ya "Turchia" (3) denmeye başlanmıştı, oysa Türkler buraya Rum Ülkesi demekteydiler. Yine ilginçtir ki, şimdiye kadar Türklerin yaşadığı hiçbir yere batılılarca bu ad verilmemişti. Bunun nedeni Anadolu'da aniden yaşanan kültürel ve toplumsal alt üst oluş olsa gerek.

Hristiyan halk genellikle zanaatla ve küçük tarımla uğraşmaktaydı. Türkler ise ele geçirdikleri şehirlerde öncelikle gayrimenkul edinmeye önem verdiler, şehirler ve ülkeler arası ticaretle uğraşmak da onların işiydi. Türkmenler ise artık sınırları belli bölgelerde göçe zorlandılar. Önceleri göçebe topluluklar

---

(1) Türkmen kelimesi göçebe ve müslüman Türkleri, yerleşik ve hristiyan Türklerden ayırmak için kullanılmaktadır.

(2) C. Cahen - Anadolu'da Türkler s: 23
(3) C. Cahen Anadolu'da Türkler s: 150
Osman Turan - Selçuklu Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti s: 294

azdı ama sonraları olan yeni göçler, meraların kullanımını daralttı, tarım alanlarının genişlemesi de Türkmenlerin yaşamlarını sürdürmelerine karşısına çıkan bir olaydı. Bu arada devlet Türkmen beylerini ya da emirleri ikta arazisi üzerinde ikamet ettirmek istiyordu. Bu kendi gelirini de arttıracak bir durumdu. İkta belli bir kişiye kiralanmış arazi idi. Bu kişiler devlet memuru olmayıp, kendi bölgelerinde idari otoriteye sahiptiler. Bunlar çoğu kez Selçuklu hukuk sistemine göre devlette payları olan hanedan mensupları ya da Türkmen soylularıydılar. Bu kişiler genellikle merkezi otoriteye karşı bir merkezkaç çekim yarattıklarından, bu yerlere gitgide kölelikten yetişen Türk emirleri gelmeye başladı. Bir de vakıf kuruluşları vardı, buna kısaca şahıs mülkü de diyebiliriz. Vakfeden kişi, tüm idaresini ve tasarrufunu kendinde toplamıştı. Bu allahın mülkü nesilden nesile geçebilir ve kimse tarafından geri alınamazdı. Moğollarla ilgili kaygılar başladıkça da herkes ikta arazisini vakfa çevirmeye çalıştı. Türkmenlerin hayatında toprak en önemli olgu iken toprağın böyle parsellenip ulaşılması zor hale getirilmesi, onları dahada yoksulluğa iterek bir kısmını da yerleşmeye zorladı. Yerleşik hayata geçenler ya köylere gidip tarım yapıyor ya da şehirlerde fityan (ücretli) oluyorlardı. Bu arada şehirlere gidip yerleşen Türk-İran medreselileri de zengin bir kültür oluşturmaya başladılar. Farsça yaygınlaştı, insanlar ve dilleri gitgide İranileşti. Devlet adamı yetiştiren yerler olarak şehirler devletin de iranileşmesinde katkıda bulundular. Göçebeler arasında ise Yesevilik, Kalenderilik ve Haydarilik gibi heterojen (islamiyet, şamanizm ve manişianizm gibi) dinsel tarikatlar yaygınlaşmaktaydı. Eski Şaman Babalarından kaynaklarını alan bu dervişler halkla Türkçe konuşuyor. Düzenli ibadete fırsat tanımayan, kadınla erkeğin birarada yaşamasına ve yolculuk etmesine alışmış olan, Türkmenlerin hayatlarına uygun islamiyet yorumları getiriyorlar, şarabı, semah ve raksı da kapsayabilen bir dinsel düşünce yapısı oluşturuyorlardı. Bu dervişler kurdukları zaviyelerde öğrenciler yetiştiriyorlardı ve sözlü bir gelenek yaratıyorlardı. Etraflarına toplanan, onlara saygı duyan, seven, inanan bu göçebe ya da göçebelikten gelen insanlar ne kadar bu kişilerin anlattıkları yeni dinlere inandıklarından ne kadar da kendilerine artık eskide kalan o daha özgür yaşamlarını hatırlattıklarından oradaydılar bilinmez. Bütün bu kendilerinin olmayan yasalar, hatta onlara rağmen, birşeyi korumak için konulmuş yasalar, kendilerinin saptamadıkları ihtiyaçlar (?) için alınan vergiler, hayvanlarını otlatacak mera bulamayıp, girdikleri arazilerde karşılarına çıkan Selçuklu ordusu nerede çıkmıştı bütün bunlar, hangi tanrının gücüydüler. O sınırsız topraklara duyulan egemenlik isteğine ve o sınırsız doğanın kardeşçe kullanımı anlayışına hâlâ sahiptiler ama devletli bir düzenlemede buna yer yoktu. Tam da bu nedenle kendi hayatlarını yaşayamıyorlardı, tam da bu nedenle kendilerine zorlanan yeni edilgen hayata karşı çıkıyor isyan ediyorlardı. Ama her seferinde bu küçük ayaklanmalar Selçuklu ordusu tarafından bastırılıyordu. Bu maaşlı askerlerden oluşan ordu küçük yaşta satın alınmış Türk çocukları veya esir edilmiş hristiyan çocuklarının hûla mekteplerinde yetiştirilip eğitilmesiyle oluşturulmuştu. Çünkü Türkmenler, maaşlı asker olmayı en baştan reddetmişlerdi. Her ferdin silah sahibi olduğu ve gerektiğinde yine her ferdin savaştığı toplulukların üyeleriydiler ve savaş olmadığı dönemlerde asker sıfatıyla birilerinin hazır bulunması onlara topluluğun ya da toplumun içinde birbirlerine düşman kesimlerin olduğu fikrini veriyordu. Ve zaten görüyorlardı ki, ilân edilmese de birileri onlara düşman ve gün geçtikçe köleleşiyorlar. Maaşlı asker'lik durumu ise onlar için, savaşmayı özelliklede HAK için savaşmayı, onurlu bir yaşamın temeline koyan tüm insanlar için olduğu gibi aşağılaştırıcı bir durumdu. Türkmenlerin bu ahlâki yapıları, Türk-İslam düşüncesi üzerinde, özellikle de Türk tasavvufu üzerinde derin izler bırakmıştır. Onlarda inancı pekiştiren yanlış bulduğu şeylere karşı direnmeyi sağlayan cehennem korkusu değil, Allah sevgisiydi. Bu çok önemli bir ayrım noktasıdır. Birinde edilgen ve (4) teslimiyetçi bir tavır sözkonusu iken, diğerinde etkin ve müdahaleci bir tavır sözkonusudur.

İşte böylesi değerlere sahip ve bu değerleri yaşayarak yaratmış insanlar için boyun eğmek razı olmak pek mümkün değildi. Bu yoğun fikir ortamı içinde bu hoşnutsuzlukları ifade ederek, hepsini biraraya getirecek bir tepki bir karşı çıkış arayışındaydılar. Bu arada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Türkmenleri hemen hemen aynı zamanlarda Horasan ve civarlarındaki bazı kalelerde başlarına buyruk yaşayan, islamiyetçi "ibadet allaha varmanın bir yoludur biz ise allaha kavuştuk" ya da "cennet ve cehennem de bu dünyadadır" şeklinde yorumlayan, ortaklaşmacı bir anlayışla yaşayan, haşhaş, şarap vb. şeyleri içen, devlet adamlarına ve yerel zenginlere düzenlediği su-

---

(4) Müslüman kelimesi Arapça'da teslim olan anlamına gelmektedir.

ikastleriyle meşhur (5) bir tarikatın, Batınîlerin dervişlerinin de etkilemiş olması mümkündür.

İşte tam da böylesi bir ortamdı. C. Cahen, "Kesinlikle söyleyebileceğimiz tek şey, ülkedeki nüfusun temel öğelerinden birinin, Selçuklu yönetimine şiddetle karşı olduğu" diyor. Baba İlyas'ın ilk ortaya çıkışı ve düşüncelerinin propagandasını yapmaya başlaması, bu zamana denk düşüyor. Nasıl bir yaşam sorusunun cevabında şamanizmden, batınîlikten ve islamiyetten izler bulabiliyoruz. Ki bunlar Türkmenlere çok tanıdık şeylerdi. Devlet adamlarının zulmünü ve yolsuzluklarını yeriyor, Türkmenlere yaşam tarzlarına uyan ve zihniyetlerinde de yeri olan bir çeşit ortak mülkiyet sistemi vaadediyordu. Evet aranan buydu bir başkaldırı çağrısı. Bu arada Baba İlyas Manişianizm'den ya da Şiilik' ten veyahut ikisinin birden düşünce yapısından aldığı bir fikir ile peygamberliğini, yolgöstereciliğini ilan etti. Çevresinde fikirlerine katılan pekçok Yesevi, Kalenderi ve Haydari derviş toplandı. Ki bu durum bile onun bir dinsel hareketten ziyade bir toplumsal tavıra önderlik ettiğini göstermektedir. Etkisi yaygınlaşarak Amasya, Çorum, Yozgat, Sivas, Adıyaman, Malatya, Elbistan, Kefersud, Maraş, Tokat bölgelerini sardı. Artık Baba Resul diye anılıyordu. Bu arada değişik yörelere giden halefleri bu hoşnutsuz Türkmenlerin biraraya gelmelerini ve örgütlenmelerini sağlıyorlardı. Bunlardan biri Baba İshak, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de olağanüstü bir örgütleme başarısı göstererek, buradaki 'Babai'leri biraraya getirmeyi ve ayaklanma için silahlanarak, hazırlanmayı başardı. Türkmenler için ise Baba İlyas Peygamber olsun ya da kurtarıcı olsun ama hepsinden önce bir başkaldırı çığlığıydı. Ve kurtuluşları ve özgürlükleri bu günden sonra yapabileceklerine bağlıydı. Bu arada dikkat çekici noktalardan biri de yoksul hristiyan halkın bu düşüncelerden ve hareketlenmeye başlayan ortamdan etkilenmekte olduğuydu. Selçuklu Devleti durumu farketmekte gecikmedi, belki başından beri farkındaydı. Ve II. Gıyaseddin Keyhüsrev ordusunu Amasya'da zaviyesinde oturan Baba İlyas'ın üzerine yolladı. Baba İlyas yanındaki diğer Babailerle birlikte, Amasya kalesine çekildi. İşte bu olay, Baba İshak'ın oluşturduğu ayaklanmacı orduyu harekete geçirdi. Kefersud, Adıyaman,Gerge ve Katha'yı ele geçirdiler. Bu arada yeni katılan Türkmenler ve işsiz kalmış fityanlarla sayıları daha da arttı. Ayaklanmacılar Malatya'ya doğru ilerlediler burada da Selçuklu kuvvetlerini yenerek, birlikteliklerinden doğan gücü tekrar hissettiler. İçinde kadın ve çocukların da olduğu ordu Amasya'ya doğru yürüyüşünü sürdürdü. Sivas civarında yarı göçebe Türkmen boyları olan Çepniler ve Karamanlılar onlara katıldılar. Amasya'ya yaklaştıklarında Sultan Konya'yı terk ederek Kubadabad'a çekildi. Ve büyük bir Selçuklu ordusunu Amasya kalesine yolladı. Kaleyi ele geçiren Selçuklular Baba Resulü idam ettiler. Bu olay o sırada Amasya'ya gelen Babailere özellikle bildirildi. Ancak Selçuklular bekledikleri sonucu alamadılar. Babailer ölümüne bir saldırıya giriştiler ve Selçuklu ordusunu darmadağın ederek, Konya'ya doğru yürüyüşe geçtiler. Olayın boyutları Selçuklu devleti için ürküntü vericiydi ve sultan Erzurum'daki sınır garnizonunu yardıma çağırdı.

İki ordunun karşılaşması yine Selçukluların yenilgisiyle sona erdi. Ayaklanmanın başlangıcından beri ikibuçuk ay geçmişti ve Babailer Selçuklu ordusuna karşı oniki zafer kazanmışlardı. Kadınları çocukları ile birlikte çarpışıyorlardı. Onlara bu azmi veren o doğa ile içiçe ve başlarına buyruk yaşamlarına dönme istediğiydi. Son karşılaşma Kırşehir yakınındaki Malya ovasında olacaktı. Selçuklular bu son savaşa özenle hazırlandılar. Orduda Türklerden başka Kürtler, Gürcüler ve Paralı Frank askerleri vardı. Türkler genellikle isyancılarla savaşmak istemiyorlardı. Hem Baba Resül'ün kimliğinden ürküyor, hem de Türkmenlerin savaşçılığından o güne dek kazandıkları zaferlerden korkuyorlardı. Ayrıca bir Türk ve müslüman topluluğa karşı Franklarla birlikte savaşmak morallerini bozuyordu. Bu durum ne müslümanlığın ümmet anlayışına ne de Türk boyları arasındaki (o güne dek artık işlerliğini kaybetmiş olsa da) dayanışma zihniyetine uyuyordu. Türklerin bu çekingenliğini kumandanları da farketmişdi ki, ordunun önüne Frank askerlerini yerleştirdi. Olayla zamandaş yazarlara göre Babailer, 3000-6000 civarında iken, Selçuklu ordusu 12.000-60.000 arasında değişmekteydi. Sonuç, gayet açık: Babailerin çoğu "İbn Bibi'ye göre 4.000 kişi" diyor ve ekliyor Ahmet Y.Ocak "Kadınlar ve çocuklar-hariç, olmak üzere kılıçtan geçirildi ve Baba İshak ölenler arasındaydı." (6)

Evet bu isyan iki buçuk ay sürdü ve bitti. Bitti mi? Biten yalnız savaştı. Onu yaratan düşünceler ise, toplumun yaşamında derin izler ıbraktı. Hemen ardından gelen Moğol istilasına karşı Türkmenler yine savaştı ama Selçuklu devletinin yanında değil. Babai hareketinin zihniyeti başka isimler altında devam etti. Bektaşilik bunun en tanınmış görünümüdür (7). Bir diğer görünümü ise Rum abdalları oldu. Bunlar ayaklanmaya katılan Yesevî, Haydarî ve Kalenderî dervişler olup, Anadolu'ya dağılarak, düşüncelerini oralarda yaymaya çalıştılar. Hâlâ oralarda oldukları, rivayet olunur.

---

(6) Ahmet Yaşar Ocak - Babailer İsyanı s: 132

(7) Hacı Bektaş'ın olaylara aktif olarak katılıp katılmadığı bilinmemekle birlikte, kardeşi Menteş ile önce Amasya, sonra da Sivas'a gittikleri ve Menteş'in Sivas'taki savaşta öldüğü Elvan Çelebi tarafından anlatılır. (Akt. Ahmet Y.Ocak)

■

Kaynakça:

1- C. Cahen, Anadolu'da Türkler
2- Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Prof. Dr. Fuat Köprülü.
3- Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, Cilt 1, Prof. Dr. Mustafa Akdağ
4- A.Yaşar Ocak, Babailer İsyanı
5- Prof. Osman Turan, Selçuklu Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti

(5) Haşişin diye de adlandırılan Batınîler suikastleriyle ünlüdürler ve bu ad Avrupa'ya assassin olarak geçmiş olup, katil anlamında kullanılmaktadır.

[redacted]

İKİNCİ BÖLÜM ÜÇÜNCÜ SAHNE

Can BURAK

iskeleyle vapurun arasına sıkıştığında ■ işe yetişmek ■ gibi bir derdin kalmayacak

Çaresiz hissediyorsan kendini, yapacak hiçbir şeyim kalmadı diyorsan, hiç değilse ödenek iste. Kimden istediğini bilmesen de iste. Bu senin hakkın, çünkü yaşamın bir tiyatro artık. Sana bu sahneyi sunanların göbekleri çatlıyor gülmekten. İstemeyerek oynuyor olabilirsin. Tek başına da değilsin. Cümbür cemaat oynuyoruz. Evet, herkese gülüyorlar. İstediğin kadar ciddi olmaya çalış, çok komiksin. Hangi rolde, ne zaman ne kadar oynayacağın az çok çizilmiş. Sana "gibi" yapmak düşüyor.

Bu, dekorları meçhul kişilerce hazırlanmış sahnede bir adım atman için bile cebine bir tomar kağıt koyman gerek. Para. Teksir kağıdı olsa, imkânı yok olmaz. Komedi burada başlıyor. Şu insanoğlundaki soyutlama becerisine bak ki, kağıdın belirli biçimlerine ne anlamlar yükleyebiliyor. Gidip, o üzerinde resimler, numaralar ve de imzalar olan kağıtlarla peynir alabiliyorsun mesela. Kağıt verip, peynir alıp, onu mideye indiriyorsun. Kağıt yesen olmaz, senaryoda yok.

Kağıt bitti, peynir gerek. Ve sen, o bir tutam peyniri alabilecek kağıdı toplamak için hayatının yarısını kıyma yapmak zorundasın. Kıymayı efendin yiyecek. Sen yine bakkala git. Avanak Uyutma Fişini unutma. Her an bir baraj ya da köprü sahibi olabilirsin. Bir kere bile geçmesen de o köprü senin köprün. Kıymadan pay kapman mümkün.

Bu oyun her gün yinelenecek. Sen kolunu vereceksin bir parça peynir için. İkna edileceksin vermek için. Gerekirse koparıp alacaklar kolunu. Asilik senaryo dışı.

İnine gideceksin büyük ışık sönünce ve oturacaksın Aptal Kutusunun başına. Aptal Kutusunda beynine duş aldıracaksın, isteklerin belirlenecek. Şişe yerine teneke kutudan içeceksin zehiri. Kadın rolündeki insanla, çocuk rolünü verdiğiniz küçük şeyleri seveceksiniz. Oyunun kurallarını ilk sen öğreteceksin onlara. Ne istediklerine önem vermeden, sormaya gerek duymadan, yönetmenin isteklerini öğreteceksin. Terbiye kurumlarına verilmesine önayak olup, itaat etmeyi öğrenmelerine seyirci kalacaksın.

Bu oyun her gün yeniden başlayacak. Büyük ışık tekrar yanacak. Sen sana verilen rolü oynamaya başlayacaksın. Kıyma makinesinden geçeceksin. Boyun eğeceksin isteklerine. Korkutulacaksın. Oyundan atılma korkusunu her gün yaşayacaksın. Oyuncu olmayı reddetmekten korkacaksın. İşte o an, oyuncu olmayı reddettiğin an, tımarhane de var sahnede, hapishane de.

Oyun devam ediyor. Bu oyun zaten bir kara tabut.

Boş ver oyunu, senden ne haber? ■

YENİLMİŞ BİR ASİ'DEN

Sayın **KARA** yazarı Kemal Demir

Derginizin 4. sayısındaki "Yenilmiş Asilere Çiçek Verelim" başlıklı yazınızdan rahatsız olduğum için yazma gereği duyuyorum. Eğer yazınız kendimdeki konformizmi sorguladığı için rahatsızlık duymuş olsaydım, bunun hesaplaşmasını size yazarak değil, öncelikle kendi kendimle yapardım.

İlk sayınızdan bu yana sizi ve diğer KARA yazarlarını zaman zaman keyifle okuyorum. Ne var ki adı geçen yazınız bu defa kulağımı tırmaladı açıkçası. Öyle sanıyorum ki yazınızın otoriterlik, anti-otoriterlikle ilgili satırları çıkarılsaydı 'gelenekçi' ve de 'ortodoks maksist' bir dergiye pekala başyazı olabilirdi.

*Yazınızda tırnak içindeki "eski" ve "yeni"lerin kar*şılaştırmaları yapılırken, geçmişe daha çok nostaljik bir duyguyla yaklaşılıyor gibi geldi bana. Geçmişin yıkıntıları rasında bir de direniş ruhu bulmak niyetiyle dolaşırken, bu gün yeni-solcu marksistlerin bile sahiplenmeye cesaret edemedikleri bir mirasın varisi olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorsunuz haberiniz ola.

Geçmişte bir direniş ruhu yaşanmadı demiyorum (Bir Tariş, Çorum vb.) ama 80 öncesinde o direniş ruhundan çok başka şeyler sürece damgasını vurdu.

Bence 71'in öncü savaşçıları tüm yalnızlıklarına rağmen, birçok bakımdan daha mükemmel bir direniş ruhu örneği verdiler.

Bunları bir dereceye kadar aramızdaki nüans farklılıkları olarak kabul etsek de, "kasaplar" esprinize gülmek mümkün değil. Anlaşılan bu "kasaplar" Reich'tan, Fromm'dan bilgilenmiş, denekler bulmaya can atan gayretkeş bir takım acemi doktorlar (bunlara septomcular da diyebiliriz.) Tabii, sonra bunalım edebiyatı alıyor gidiyor ortalığı.

Siz her ne kadar yaşanan bunalımı hafifser görünseniz de böylesi bir bunalım gerçekten yaşandı, yaşanıyor. Burada bunalıma mı, insanlara mı, yoksa her ikisine birden mi karşı olduğunuz pek anlaşılmıyor doğrusu. Gerçi teşbihte hata olmazmış ama kasaplara benzettiğiniz "septomcularla" birlikte Reich ve Fromm da suçlanıyormuş gibi bir anlam çıkıyor yazınızdan.

Öncelikle, yaşanan bir bunalım varsa ki vardır. İnsanları bunalımda oldukları için suçlamak yerine daha başka şeyler yapılabilir. İnsanlar mevcut statükoyu ve onun değerlerini topyekûn reddetmediği sürece bunalım var olacaktır.

Bildiğim kadarıyla Reich ve Fromm'dan tek şey öğrenebilir insanlar; o da kendi kendini sorgulamak... Bu tek şey ise, dış otoritenin baskısıyla insanların kendi bilinçlerinin dışına iterek içselleştirdikleri otoritenin aslında bireye ait bir şey olmayıp 'yabancı' bir şey oluşunun ortaya çıkarılmasının binlerce yolundan başka bir şey değildir.

Şu bir türlü eskitilmeyen düzen ne kadar sağlıklıydı ve onu değiştirmeye çalışanlar 80 öncesinde ona ne kadar karşıydılar? Sorun kardeşlik, dayanışma ve direniş ruhuysa bugün yükselmekte olan islami harekette de böylesi bir ruhun varlığından söz edemez miyiz?

Sorularıma cevap beklerken yazdıklarınızda biraz daha açık olmanızı diliyorum.

Sağlıcakla....

"Yenilmiş bir asi"

ÇİÇEKLER GÖNÜLDEN VERİLMİŞTİR

Kemal DEMİR

"KARA"nın 4. sayısında "Yenilmiş Asilere Çiçek Verelim" başlıklı bir yazım yayınlandı. Ardından 5. sayıda yazıma getirilen bir eleştiri ve 6. sayıda bir yenisi daha. Ben o yazıyı bir tartışmayı başlatmak için yazmıştım. Bu anlamda eleştiri almak sevindirici. Şimdi başlayalım.

Yazının aldığı eleştirilerden Nedim Ceyhun'un yazmış bulunduğu yazıya cevap vermek (maalesef), yazı baştan sona anlayışsızlıklarla ve basitliklerle dolu olduğu için pek zevkli değil, ama yazar dışında sadece bir kişi bile yazımı bu basitlikten gördüyse eğer yazık olur, diyerek, Nedim Ceyhun'un eleştirisini cevaplamak gerek.

Nedim Ceyhun yazısına Rosa Luxemburg'dan "Özgürlük her zaman başka türlü düşünen için özgürlük demektir" cümlesini alarak başlamış. Benim yazımın ve eleştirinin bağlamını düşündüğümde bu cümlenin orada ne aradığını pek anlamlandıramadım. Güzel bir cümle olduğu için alınmış olsa gerek.

Nedim Ceyhun işin kolayına kaçmış, doğrusu beklemiyor değildim bu tür bir kolaycılığı. Ben yazımda Fromm ve Reich'ı karalamışım (hayret!) o da iyi bir nokta yakaladığına inanıvermiş ve yazımın değindiği birçok noktayı bu arada esas tartışmak istediği noktayı es geçivererek hayalinde oluşturduğu bir yazıyı eleştirivermiş. Bu arada yazımda adı hiç geçmeyen ve çok sevdiğim Michel Foucault da nasıl olduysa, okunması "suç" olarak ilan ettiklerim arasında yerini alıvermiş. Bu kadarına eleştiri de denmez ya neyse.

Ben yazımda eleştirdiğim "eski"leri karalayan "yeni" tipini tasvir ederken, kendilerine yapıştırıp, arkasına saklandıkları bazı düşünürleri, bu arada sanat etkinlikleri öğesini kullandım. Nedim Ceyhun bereket buradan da sinema seyircilerine ve şiir okurlarına saldırdığımı çıkarmamış. En azından bu kadarı sevindirici. 12 Eylül'den sonra gören gözler Fromm ve Reich'ın "kız tavlama sanatı"nın araçları olarak bile kullanıldığını görmedi mi yoksa? 12 Eylül sonrasında mantar gibi boy veren "teori"lerin kaçı yeni bir mücadele anlayışına yönelikti, kaçı "iç bade, sev güzel"

Senelerdir Türkiye'de beslenen bir zihniyet vardır. Marksizme bu arada "Ortodoks-Marksizm"e (kendi deyimleri) "sol"dan eleştiri gelirse, bu eleştiri entellektüellerden, "yumuşakça"lardan, burjuva ajanlarından ya da "zararsız"lardan gelir. Rusya'da ve Leninist örgütte demokrasi olmadığı eleştirilir, tartışma ortamı talep edilir vb. vb. Türkiye'de özgürlükçülük senelerdir bir burjuva aydın lüksü olarak tasarlanmış ve militan bir özgürlükçülük tahayyül bile edilememiştir. Militan bir özgürlükçülük, tartışma ortamı talep etmez, yaratır, belkemiksiz değildir, istemleri vardır ve kendisini böyle ortaya koyduğunda da herkesten önce "yumuşakça"ları korkuttuysa bu bir tesadüf değildir. Bütün bunlar bana Mao'nun Çin geleneğinden aktardığı bir hikayeyi hatırlattı. Çin'de Lord Şeh diye bir adam yaşarmış. Bu lord ejderha tutkunuymuş, şatosu, elbiseleri herşeyi ejderha motifleri ile süslüymüş, ama bir gün Lord Şeh gerçek bir ejderha görmüş ve korkudan dili tutulup ölmüş.

Nedim Ceyhun'un dilini bilmem ama eli çalışıyor ki yazı yazıyor. "KARA" çıktığından beri bir dizi "KARA" eleştirmeni, derginin ve yazarlarının liberterliğini tartışıyor, Nedim Ceyhun da. ".....KARA türünden liberter olduğunu **iddia eden** bir dergi..." diye yazarak bu kafileye katıldı. Türkiye'de ne çok tereciye tere satma meraklısı varmış, bana göre biri ya da bir yayın organı "ben şuyum" derse o öyledir, bunu tartışmam. Kimseye kendi "sistemi" içine girip, akıl öğretmeye kalkışmamalı. Bunu ancak "aynı yolun yolcusu" olanlar yapabilir. Ben nasıl daha iyi liberter olacağımı Nedim Ceyhun'dan öğrenebileceğimi sanmıyorum. Son olarak Nedim Ceyhun yazısını bitirirken, "her ne kadar KARA dergisi çevresine 'ait olma'sam da..." şeklinde yazıyor. Bir dergiye, bu arada KARA'ya ait olanlar mı var? KARA, onu yazarak çizerek, tashihlerini yaparak oluşturanların bir ürünü. KARA'ya dikkatle bakılacak olunursa, çeşitli yazılardan, yazarların her konuda aynı fikirlere sahip olmak gibi bir iddia taşımadıkları görülebilir. Nedim Ceyhun'un "zavallı" eleştirisi için söylenebilecek şeyler benim için bu kadar.

İkinci eleştiri (elinizdeki sayı, sayfa 18) anlayışsızlıklardan dolayı değil, doğrudan savunduğum görüşlere getirilen eleştirilerden dolayı, benim için cevaplandırılması daha zevkli ve tartışma yaratmaya yönelik. Görüldüğü gibi yazar yazısını "Yenilmiş bir asi" imzasıyla göndermiş. Nostaljik selamlar.

Yazar yazısının başlarında "nostaljik bir duygu..."dan söz ediyor. Ben yazımda nostaljimi gizlemek için hiçbir çaba göstermedimki. Nostalji eğer gerçekten "yeni" bir mücadele anlayışı yaratılması isteniyorsa, anlamsız bir gevezelik olmaktan çıkar, anlamlı bir yeni birliğin oluşmasına katkıda bulunabilir.

İkinci önemli cümle, "Geçmişin yıkıntıları arasında **bir de direniş ruhu** bulmak niyetiyle dolaşırken bugün yeni-solcu marksistlerin bile sahiplenmeye cesaret edemedikleri bir mirasın varisi olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorsunuz haberiniz ola. "Yazımı geçmişin" teorik, ideolojik aklanması olarak yazmadım, zaten bu benim işim değil. Ama ben "geçmiş"te bir direniş ruhu bulmak için zorlanacağımızı pek sanmıyorum. "Geçmiş"te Türkiye'de başkaldırı ruhunun serbest kaldığı anlarda, çeşitli kendiliğinden direniş eylemleri, öz-yönetim deneyimleri, faşizme karşı gerekli sertlikte bir direniş olduğunu bilmiyor muyuz? Bu nedenle yazımda,

> "Bir mücadeleye katılmaktan, onu oluşturmaktan doğan moral, en güçlü moralsizlikten daha estetiktir. En büyük olumsuzluklarla malûl olsa dahi, böylesi bir dinamik, bireylere varoldukları gibi davranabilmeleri açısından çok daha fazla seçenek ve olanak sunar."

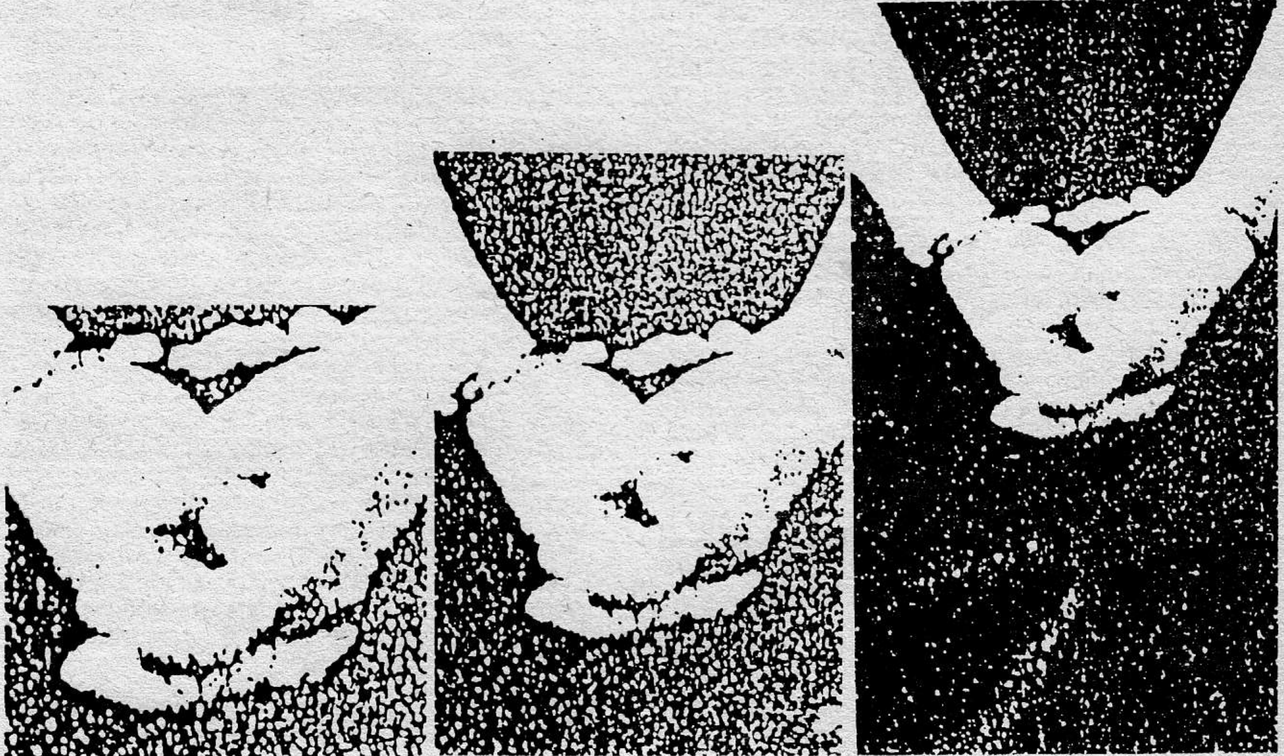
diye yazmıştım. "Yeni-solcu" marksistlerin "geçmiş"teki başkaldırı ruhunu sahiplenmemeleri beni hiç şaşırtmıyor. "Sivil-toplum"cuları "Sosyalist Parti"cileri kastediyorsunuz sanırım. Bu durumda şaşırmamamın nedeni kendiliğinden açıklık kazanıyor. Kendi adıma ben kimliğime sahip olduğum için herhangi bir direniş ruhunun varisi olmayı, tehlike olarak görmüyorum.

71'in devrimcileri için yazdıklarınıza katılıyorum. Ama onlardan bir kuşak sonraki popüler devrimci hareketin oluşturucularının günahı, sayılarının kahramanlıklarını anonimleştirecek kadar çok olması mıydı?

"... bunalıma mı, insanlara mı, yoksa her ikisine birden mi karşı olduğunuz pek anlaşılmıyor..." ve "İnsanlar mevcut statükoyu ve onun değerlerini topyekün reddetmediği sürece, bunalım var olacaktır" diyorsunuz. Bunalıma karşı değilim, insanlar bunalabilirler, doğrusu böyle bir yaşamda da pek "anormal" değil bu. "Dertleri zevk edindim" bunalımına da karşı değilim ama öylesi bir ruh halini sevdiğimi söyleyemem. Sevmiyorum. İnsanların bunalımı yok etmek için bir topyekûnlüğe ihtiyacı olduğunu sanmıyorum, bunalımın nedenlerini ortadan kaldırmak için, mücadele etmeye başlamak yeterlidir.

Sorun şüphesiz tek başına islâmi harekette de bulunduğunu söylediğiniz şeyler değil. İslami harekette kardeşlik ruhuna gelince, çok su götürür bu. Türk islâmi hareketinin, yazınızda belirttiğiniz Çorum vb. türü ya da öz-yönetim türü dinamikler geliştirebileceğini düşünüyor musunuz? Ben düşünmediğim için popüler devrimci hareketteki direniş ruhunu, bütün öteki olumsuzluklara karşın can-ı gönülden olumluyorum.

Tekrarlayayım, onu olumsuzlamayalım demiyorum, söylediğim onun kendilerine "yeni" diyenlerden nitelikçe farklı ve olumlu olduğudur. Onu olumsuzlamak ancak yeni bir mücadele tarzı ile olacaktır. ■

"BİR ELEŞTİRİ"NİN AÇMAZI

İsmail ÇELİK

[redacted]

Şubat'87 tarihli KARA dergisindeki "BİR ELEŞTİRİ" başlıklı sütunlarla ilgili

Bir yanda varolan otoriteye karşı mücadele verenler (ama beyinlerinde yeni otoriteler kurmaya çalışanlar), diğer yanda da otoritelere karşı kökten çözüm bulabilmek için, bilim alanlarında mücadele edenler (ama yaşamlarını eylem kısırlığı ve boyun eğilen yaptırımlar içinde sürdürenler) var. Bizim arayışımızın, bunlardan biri ile sıkça aynı doğrultuda görünmesi, bizim o doğrultunun kör savaşçısı olmamızı gerektirmez. Sorun teori-pratik ikilisinin (ikisizi de diyebiliriz) uyumsuzlukları ile başlıyor ve bitiyor.

Sayın Nedim Ceyhun durup dururken (eleştirdiği yazıda adı geçen Fromm ve Reich'ın tek bir düşüncesinin olmadığını, sadece onları dayanak seçerek, doktorluk taslayan kasaplardan söz edildiğini gözden kaçırmış olmalı) "Hedefinizi iyi seçin KARAladığınız alanlar daha fazla genişlemesin, yoksa gerçek dostunuz olmayı düşünen bizlerden yoksun kalırsınız" tehdidini inceden hissettirmeye çalışıyor. Bu arada, YARIN, SAÇAK-Y.KÜÇÜK gibi isimler vererek, nelerin KARAlanması gerektiğini gösterme inceliğinde de bulunuyor. Üstelik bunları söyleyen kişi, "Bütün programlar insansızdır" yazısına nefisti diyebilen ama o yazıda geçen "Sorun yeni yeni elma şekerleri gibi, yeni yeni programlar sunmak değil.. insanların istemlerini dışa vurabilecekleri koşullar yaratmaktır" düşüncesini unutan birisi.

Bütün programların insansızlığını desteklerken, varıldığına inandığımız son noktalardan bakıp, neyi ne kadar eleştireceğinize durduğunuz noktadan olan sayısal uzaklıklar mı karar verdirecek, yoksa sadece yanlışlığı görmeniz yeterli olamaz mı? Eğer siz elinizdeki metre gibi uzaklık ölçen bir birim ve gerçek değeri verecek ölçme sistemi olduğuna inanıyorsanız, buyrun yanlış düşüncelerin farklılıklarını ölçün. Çok eleştirilmesi gerekenler, az eleştirilmesi gerekenler, eleştirilmemesi gerekenler, desteklenmesi gerekenler, ayrımındaki ölçütlerinizi programlar yapmadan ortaya koyun da bizler de yararlanalım. Bunlar tartışma ortamına uzaklığımızı ve güvensizliğimizi göstermekten başka bir şey değil.

N.Ceyhun'un geçmişin günahını çıkarma seansına biraz erken katılmış olması şimdi bulunduğu yeri açıklamaya pek yetmiyor. Sürü ruhuna çevrilmiş o güzelim ruhların hesabını başkalarından sorma hakkını hiç vermiyor. Bakarsanız günün birinde -Çobanların peşinden giden sürünün, hiç değilse bildiğini yapan çobanlardan daha suçlu olduğunu anlayıverirsiniz ya da anlatıverirler- Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar, korkusunu bırakıp, insanların birer koyun olmadıklarını hissetmenin ve hissettirmenin yolu çobanları suçlamaktan geçmiyor.

En azından kendi onurları için savaşım yürekliliğini gösterenleri, hem de çoğu kere onların yanında savaşım verenlere sırtımızı dayayarak KARAlamak ve çamurlamak kimseye yarar getirmez. Hele hesabınızı yarar-zarar gözeterek yapıyorsanız, ilk zararı sırtınızı dayadıklarınızdan görmeniz çok zaman almaz.

Geçmişi karalamak, abdest almanın en kolay yolu oldu galiba. Programsızlığı savunmakta, sizlerin elinde iyi bir program olmak yolunda. Doğa yasalarını, eylemlerin doğal gerçekleşim sıralarını programa aitmiş gibi gösterip, eylemsizliğin savunusunu yapmak mı amaç? Daha da açık olalım, yaşadığımız düzende kurumlaşmış sömürü çarklarına (özellikle ekonomik olarak üzerimize çullananlara) boyun eğmelere, haklı nedenler uyarlayabilmek için bireyin gücünü bilinçaltının şekillenmemiş derinliklerinde yok etmeye mi çabalıyoruz.

Görünüşte özgürlüklere ve kişinin kendisine vardırmayı hedefleyen programların hepsi de buna ön koşul olarak otoriteyi getirmek zorunda kalırlar., çünkü her program otoriteyi doğurmak zorundadır. N.Ceyhun'un eski otoriteler yerine yeni otoriteler kurulmasını onaylamaması (Programsızlığı destekleyerek), kurulacak otoritelerin, sadece birbirlerinden olan farklılıklarına bakarak, onlardan birini seçmesi ile ters düşmüyor mu? (özellikle Fromm'un Yeni Kurumları gözardı edilebilir mi?)

Sorun Fromm'u ve Reich'ı okuyup yarım yamalak öğrenilen düşüncelerle sağa sola çamur atanların eleştirilmesini sindirememektir. Siz bugün YARIN, SAÇAK gibi isimlere sığınarak sosyalist düşünceleri geçmişteki iyi ruhları kötüye kullanmaları nedeniyle suçluyorsunuz, K.Demir gözardı ediyor ama herkesin sizin gibi Bekle-Gör-Değerlendir sabrını göstermesini bekleyemezsiniz. Farkına vardığınız anda zamandan öğrendiklerinizin en pahalıya öğrendikleriniz olduğunu anlayıverirsiniz.

Eyleme dönüşmemiş olmak, teori-pratik uyumsuzluklarını gizlemeyi her zaman başaramaz. En azından biz bu uyumsuzlukları görebilmek için eyleme dönüşümlerini beklemek zorunda değiliz. KARA dergisinin sıcacık ortamında bile "yanlış anlaşılıyoruz" korkusunu taşırsak, eylemlerimizin ortam beklentisi nedeniyle eylemsizliklere dönüşmesini engelleyebi-

lir miyiz? Sosyalizmin teorisinden kaynaklanan pratiğinin yanlışlıklarından dem vururken, kendi düşüncelerimizin eyleme dönüşümünü engelleyerek, yanlışlıklardan kurtulmayı amaçlamak pek akıllıca olmasa gerek. Yenilmiş asilere çiçek verilmesine ben de karşıyım, ancak yenilmemek için kaçmayı seçenleri de yenik görmek şartı ile.

Gelelim Fromm'un reformist, Reich'ın radikal yanlarına. Bende tıpkı sizin gibi aynı düzlemde ve üstünkörü tartışılması yanlısı değilim., ama onların reformist ya da radikal olmaları, onların tartışılmamasını değil, tartışılmasını gerektirdiğini de düşünüyorum. Ben bunun nedenini yetkin bir felsefeye duyulan özlemin yanlış koşullandırması ve ibadete duyulan yakınlığın tartışmalara karalama olarak bakmaya zorlamasına bağlıyorum.

Hiçbir teori, eylemcisinin gücü ile sınırlı değildir. Tıpkı "Bolca sanat dergisi okuyan, orada burada cart cart konuşup, suya sabuna dokunmayan entellektüel camiaların insanlarına, Fromm'lar, Reich'lar, Sartre'lar, Camus'lar, Gide'ler, Kafka'lar, Nietzsche'ler emanet edilemeyeceği gibi sosyalist düşüncede bazı dergi ya da insanlara, hatta ülkelerin uygulamalarına bakılarak yargılanamaz.

Sanık sandalyesine oturtma sevdalarımızı, hiç değilse, kendi özgürlüklerimizi duyumsatan sayfalardan uzaklaştırmak ve isimlerden, karalamalardan, ibadetlerden önce yönlendirilen teorilerin tartışmalarına açık sayfaları daha iyi kullanabilmek dileğiyle. ■

HERCAÎ

Selami ALAGÖZ

—Hercaî nedir? Hercaî bir rüzgardır, esmez. Rüzgârlarla içiçedir hercaî. Bugün bugünün rüzgarıyla, yarın yarının rüzgarıyla...
"—Yine bir gülnihal aldı bu gönlümü". Ol bîvefâ yalnız hayatı sever, yalnız kendini sever o. Bir buluttur yağmaz, bir ateştir ısıtmaz, bir soğuktur üşütmez.
—Sevmek durmaktır, durdurulmaktır, durulmaktır. Durulmak ise hayata mugayirdir. Hayat harekettir.
—Ne zaman sen demişsin ona imdi, "Sen sevmeyi bilemezsin" o evet her zaman, "rüzgarda bir yaprak gibi"dir.
—Bir sufidir ki deme gitsin, bir mütevekkil ki sorma gitsin. Dertlidir der ki doktora, "El çek ilâcımdan tabib!". Çünkü ol hasta için dert şifadır ve şekvâ hayattır. Ve bir rinddir ki, ölüm için "asûde bir bahar alemidir."
—Dervıştir korkusuz, kuldur uykusuz, köledir zincirsiz. Ekmeği vardır açtır, suyu vardır susuz; ilacı vardır ama bi-ilaçtır, hercaî.
—Usûl nedir, erkân nedir, ona sor; ama dam bilmez hacet bilmez nedir, serseri mi serseri... ■

DÖRT GÜNÜN HİKÂYESİ

Selami ALAGÖZ

1..........

Herşeyin iki ucu vardır.
Herşeyin bir başı ve bir sonu vardır.
Başlangıçta böyle değildi.
Başlangıçta başlangıç yoktu.
Başlangıçta son (nihayet) yoktu.
Herşey mutlaktı, özdü, isimdi, mefhumdu.
Ne başlardı, ne biterdi.
Her mefhum aynı düşüncede mahfuzdu.
Düşünce Bir'di ve mevzundu.
Ve düşünce irade ile beraberdi.
Sonra irade ile, İdee'ler (mefhumlar) şekillendiler, mekan oldu, ömürlendiler zaman oldu.
Ve işlerini işlemeye koyuldular.
Hepsi failler oldular.
Ve şekillerinden hoşnut idiler, çünkü işlerine uygundu.
Herşey vezin (ölçü) ile oldu.
Ve her zıd birbiri ile dengelendi.

2.......

a) Her yaratık kendini bildi.
Başkalarını da kendince bildi.
Ve kendisinin ne tek, ne de asıl olmadığını gördü.
Aslolan, evet, o ilk Fail'dir.
b) Her yaratığın bir bilme gücü vardır ve bu "hayatı manalı kılacak kadar"dır.
Amip, hayatı kartaldan daha az sevmez ve canını ondan daha az arzulamaz, daha az dikkatle korumaz..

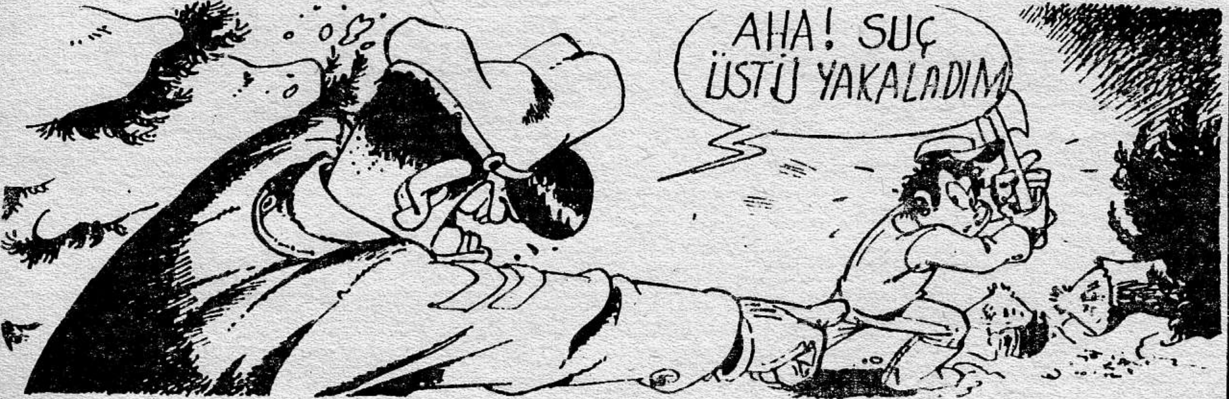
3.........

İnsan hayatı buldu ve hayatı terketti...
Can canandan daha aziz olamazdı!
Kahraman oldu, şerefli oldu, imansız oldu, haysiyetsiz oldu...
Hepsi canını terkettiği için oldu...
Kendi kardeşini bıraktı ve başkalarını kardeş edindi, Güzel adına, İyi adına, Güçlü adına, Adil adına...
Dost oldu, düşman oldu, sınır oldu, komşu oldu, çatışma, kural ve kanun oldu...

4.........

Ve insan kaptan kaba girer oldu. Her yeni yaşayış, yeni bir insan yarattı. İnsan kendisine bir defasında yeni bir Hukuk aradı. Suçuyla masum, sevabıyla mahkum olmayacağı bir Hukuk'un arayışına girişti insan. ■

BİR NOEL AĞACI SATIN ALACAĞIMI SANIYORLARSA ALDANIYORLAR
BURADA YETERİ KADAR AĞAÇ VAR.
KİMSE YOK.
GİRMEK YASAKTIR

AHA! SUÇ ÜSTÜ YAKALADIM

GİRMEK YASAKTI...
AĞAÇ KESMEK
BU BİR CİNAYET!
VAHŞET!
RUHSATSIZ SİLAH KULLANMAK...
SENİ ÜÇ AY AĞIR İŞ CEZASINA MAHKUM EDİYORUM!
HEM DE KASITLI!
YIKICILIK!
Haydaa...

HEY SEN! TATİL KAMPINDA DEĞİLSİN! KESMEYE DEVAM ET!
ZIRDELİ!

İNSAN NE İDEA'DIR NE DE MADDE!

Esin KARAMAN

Eğer bir gün sokakta bir adam "bok var, taze bok var" diye gezerse şaşmayacağım. Böylesine şeyleşmiş bir dünyada o da bir üretim sayılır. İnsan denen **makine** üretiyor bunu da. Böyle bir dünyanın canlıya sunabileceği ne olabilir, düşünen, hisseden, yaratan canlıya. Eğer hepimiz birer madde olsaydık; programlanabilen, bir düğmeye basınca hareket eden, işe asla geç kalmayan, eminim bu dünyadan iyisini bulamazdık. Ama zaten o zaman **iyi** gibi bir kavrama sahip olamazdık. Çünkü iyi, güzel, çirkin, kötü vb. bütün bu kavramlar, canlıya; değerler yaratan, bunlara sahip çıkan ve savunan canlıya aittir.

Maddeciler çok uzun zamandır yaşamı maddileştirmeye çalıştılar. Onlardan önce de maneviyatçılar ruhlaştırmaya çalışmışlardı. Ama artık bugün görünen o ki, yaşam denilen, canlıya özgü bu olay, ne ruhlaşabiliyor ne de maddeleşebiliyor. O kendi dinamiğine sahip. Her maneviyatçı ortamın üzerinde yaşamı sahiplenen tarzlar boy verdiği gibi, her maddeci ortamın üzerinde de bu gerçekleşmekte. Bu iki ortamın birbiriyle çatışması ve büyük ölçüde dünyayı doldurması, insanların çoğunu bu çığırtkan seçenekler arasında seçim yapmaya zorladıysa da birileri bunların baskısından arınarak, canlıyı savundu çağlar boyu. Nereden çıkmıştı canlıyı ikiye bölmek, ihtimal ki doğayı parçalamanın bir sonucuydu. Ve madde ile ruh ikileminin bu belirsiz kavramları "onsuz olmaz" anlamında birbirlerine bağlıydılar. Birini savunmak diğerini yoksamak değil, meşru kılmak anlamına geliyor. İdealizm, asıl olan ruhtur derken, asıl olmayan bir maddenin varlığını ister istemez olurluyor. Materyalistler ise maddi hayattan söz ederken, maddi olmayan hayatın varlığını belki farketmeden benimsiyorlardı. Bu mantıkların kaçınılmaz sonucu "bir insan ve iki hayat" çok ilginç bir üçlü oluyor.

Maneviyatçılar insanın diğer yanlarını yoksamaya çalışırken, büyük bir hata işlediler. İnsan ruh soluyarak canlılığını sürdüremezdi. Ve kısa sürede İsa'dan başka kimsenin İsa'yı anlamadığı anlaşıldı. Aksi halde toptan çarmıha gerilmeleri gerekirdi. Maddiyatçılar ise tanrıyı öldürdüklerini sandılar, oysa insan, gönlünün zenginliklerinin farkındaydı ve karnını doyurmak ya da sıcak bir evde oturmak ona yetmezdi. Ekmeği nasıl elde edeceği de çok önemliydi ve Hak maddeciliğin tüm dünyayı ele geçirişine duyulan bir tepki ile adeta bir basübadelmevt yaşadı. Gerçi maddeciler de yeni ahlaklar üretmekte gecikmediler. Onlara göre herşey üretimdir ya. Maddenin "ahlak"ı çıktı ortaya:

—İnsan insanın kurdudur.

—İnsanlar çıkarları (maddi çıkarlar!) için biraraya gelir. Dayanışma bu demektir.

—İnsanların çabası ve yaratıcı gücü, işgücü diye adlandırılır. Ve alınıp satılabilir bir metadır.

—Daha çok üretim daha iyi bir yaşamdır (?) vb. Bu arada en önemlisi de durumun içselleşmesinin de kanıtı olan egoizm ve bencilliktir. İşte bütün bunlar kendileriyle uyumlu diğer yaşam örgüleriyle birlikte insanı denetlemeyi ve yönlendirmeyi sürdürüyor. Ve kavramlara yeni tarihler yazılıyor. Dayanışmadan, çıkar birliğinin üzerine oturan bir şey; yardımlaşmadan, sevgiden ve hatta aşktan bir alışveriş anlaşılıyor. Dürüstlükten, güvenden, erdemden ise hiçbir şey anlaşılmıyor. Onlar bu dünyanın kavramları değil. Ama bu durum böyle gelmiş ve böyle gideceğini sanmak, mutlak olduğunu sanmak bir gaflettir. İnsan denilen o en isyankâr yaratık, tarihi boyunca hep kendini savunmuştur ve savunacaktır. Dayanışma ancak aynı şeyleri hissetmenin ve istemenin üzerinde durur. Ve sevgi gönüldeki bir kabarıştır. Onurlu bir yaşamın ne olduğunu biliriz, onu tanımlamaya gerek yoktur. İnsanlar bunları yaşayamadıklarında toptan intiharı veya başkaldırıp katledilmeyi tercih edebilmişlerdir. Ama tüm bu olayları maddeci bir mantığın içine oturtmanın imkanı yoktur.

Bugün hâlâ maddecilik mantığı ile "devrim" yapmaya soyunanlar var. Onlar **insanı** bir kez daha yenme çabası içindeler. Oysa farkında değiller mi ki idealizmi eleştirirken, maddeci bir kadercilik yaratmaktalar. Birinde kaderi tanrı çizerken, diğerinde zorunluluklar ve maddenin "ahlak"ı, yeni bir tanrı çizmekte. Yine farkında değiller mi

bok yemeyin!

milyonlarca sinek yanılıyor

ki yok etmeye niyetlendikleri düzenle aynı mantığı paylaşmaktalar.

Kapitalizm her şeyin üretim, "daha çok üretim" olduğu bir düzen kurdu. Burada üretim, mal, piyasa, para, insanın nesneleşmesi ve diğerleri parçalar değildir. Onlar bütün olarak vardırlar. Ve sosyalizm herşeyin "daha çok üretim" olacağı bir toplumu vaadediyor (!). Dolayısıyla bu bütünü de olumluyor. Nesne olan insanı olumluyor, üretim yaptırmak için; aptallaşan insanı olumluyor, eğitmek için; o meşûm otoriteyi olumluyor, denetlemek ve programlamak için. Doğrusu bu ya hiçbiri insana yaratma fiilini layık göremiyorlar. Ayrıca zaten hâlâ tanrılar yaşarken, kanlı, canlı, metalli, yağlı yaratmak onlara mahsus bir özelliktir. Bir yanda tanrıların kutsal kitapları, diğer yanda tanrılaştırılmış sistemlerin zorunlulukları. Ve her iki anlayışta da insan, bu ŞEY'lerin bir ürünüdür. Yine her ikisinde de insan kendisi için İYİ'yi isteyemeyecek kadar acizdir, ona yol göstermek, terbiye etmek gereklidir. Peki, söyler misiniz maddeciler, "İnsan tanrıyı zihninde yaratmıştır" derken ve ona karşı çıkarken görmüyor musunuz ki, zorunluluklar ve sistemler de sizin zihninizin ürünüdür. Tanrıya ve kadere karşı çıkarkenki, cesaretiniz nerede? O şeylere karşı çıkmadan zorunluluk olduğunu, yani bir tür kader olduğunu nasıl anladınız? Muhakeme yeteneğimizle mi? Ama yanılıyorsunuz, siz ve zihniniz yanılıyorsunuz. Her çağda kaderciliğe karşı çıkan ve "Yaratan benim, yaratan insandır" diyenler çıkmıştır, çıkmaktadır. Ve tüm kadercilerin sonu, maddiyatçısı olsun, maneviyatçısı olsun, bugünkünden çok daha fazla insanın kendilerindeki bu özelliği keşfettikleri gün gelecektir. ■

HİLEKÂR BİLİMLER: MANTIK-MATEMATİK

Bilgin SAYGIN

Bısmettabîahlyaummurrahme (1)

Bir varlığın adıyla başlamak gerekiyorsa, bu benim için Doğa'nın adından başka bir ad olamazdı. Ve bu ad daima **mantığa** ve **matematiğe** karşı bir direnişi dile getirmektedir. Doğa, öyle yüksek bir biçime sahiptir ki, çok az biçimci (mantıkçı) oraya tırmanabilir. Doğa'nın matematiksel hal ve duruşu ve hareketi öyle bir mükemmelliktedir ki, çok az aritmetik, cebir veya geometri bilgini onun mükemmelliğini aklen görebilir. Doğa'ya bilgi-kuramsal (epistemolojik) açıdan yaklaşsaydım, şunu derdim: O **anti-mantığın, anti-matematiğin bilgisi, revolutio** (2) halindeki dünyanın **şiir bilimidir.**

Senin adına ne yalanlar atıldı, ne "bilim"ler kuruldu; ey Doğa! Senin dilini **matematik, mantık** gibi hilekar "bilim"lerin sahte "dil"ine indirgediler. Senin **nutkunu** yoketmek için ne "mantık"lar kurdular, kurtlar. Ağır sanayii, kanına susamışların sinsi bir tuzağıdır; ve o tuzağın dili matematiktir. Söylediklerinin insanları teknolojik dinin birer pizzası yapacağını nereden bilebilirdi ki, şu kiliseye başkaldıran Piza'lı asi: Galileo GALİLEİ. Grekler nereden bilebilirlerdi **techne**'nin (zenaatın/teknolojinin) azılı bir katil olacağını.

Barajlar sadece suları biriktirmek için değil, esasında seni mahvedecek olan sermayenin birikimini sağlamak içindir. Kimbilir, belki de "temel çelişki" "emek-sermaye çelişkisi" değil de Sen'le otorite arasındaki çelişkidir. Ve kimbilir, "maye" üzerinde "ser" (3) bırakmayacak olan "mayesiz" proleterlerdir; aylaklar yani.

Ve Doğa'nın dili belki de aylakların dilinde gizlenmiştir. O'nun dili aylakların şiarlarını biçimlendirmiştir. Bu yüzden "ekonomik analizler" gereksizdir. En gerekli olan, şiirdir; çünkü şiir, aylak şiarlardaki gizemin üzerindeki örtüyü açar. Ona özel bir biçim, yeni bir kan verir. Bir ekonomist, benim **oikos**'umdaki **nomia**'nın (4) nasıl olacağına karar veremez! Ekonomist kötü bir matematikçidir. Ve şurası çok açıktır ki, Platon kötü bir şair olduğu için, kötü bir filazoftur. Şairlerin öldürülmesinde mantığın kurucuları kadar Platon da suçludur. Kimse diyemez şu bizim Efes'li "karanlık" Herakleitos "kötü şairdir" diye; kötü olsaydı, kendi gözlerinden akan tuzlu ırmaklardan esinlenerek "herşey akar" (panta khorei) der miydi? "Oley", "khorei" ve "hurraaa" sözleri arasında anlaşılır bir bağ vardır. Anlak (zeka) sahipleri anlar bunu.

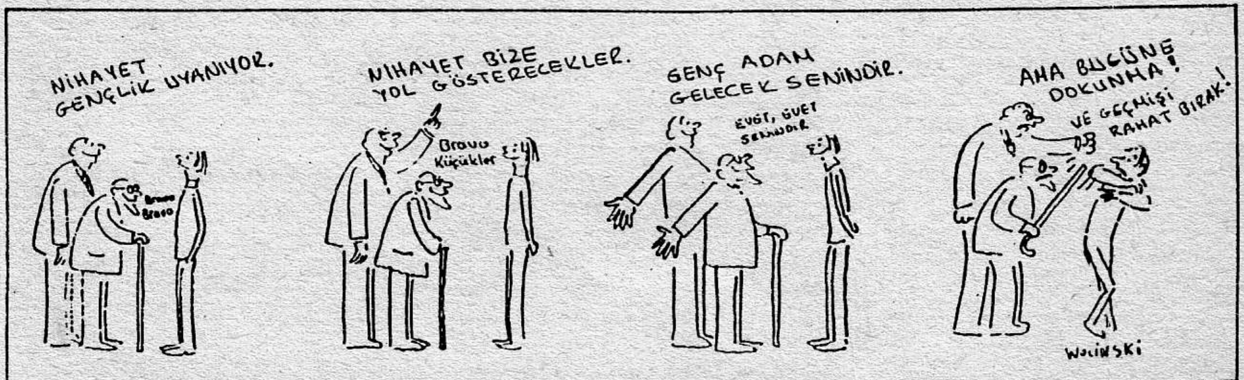
Coşku yaratmanın ve sevmenin toprağıdır. Dünya (yı da kimse döndermemekte, kendisi) kendi kendisine döndükçe, rengarenk şiirler bitmektedir: Yeryüzü sonsuz bir beton, çelik ve plastik kütlesiyle kaplanmış olduğu halde, o kütleyi yararak yeşermekte şiir. Küçücük bir şiirin bile kökleri şiarlar hırsıyla çınlamakta!

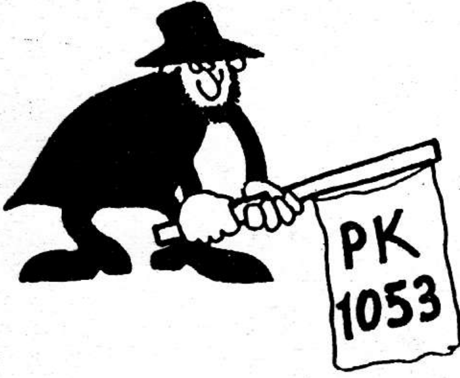
Bir kez görünmeye görsün, dirilmeye görsün şiir... O, zaman-zaman dirilir, sonra gizlenir. O, onyedisinde kuzey ülkesinde, yirmibirinde yine oradaydı. Otuzaltısında İber Yarımadası'nda, altmışsekizinde ikinci kez olmak üzere Paris sokaklarını arşınladı. Seksenaltı yaşında da, yine Paris'te görülmüş olduğu rivayet olundu ve "bin atlı akınlarda, dev gibi bir ordu" tarafından yenildi. Ama O, tekrar-tekrar dirilir, katmer-katmer olmuş yenilgiler coğrafyasını aşa-aşa derlenir.

Çağların acısını biriktirdik. Binlerce yıldır gözyaşı dökmekteyiz. Sırtımızda atalarımızdan gelen kırbaç izleri var. Üçyüzyıldır cenazelerimiz soğuk, sopsoğuk mahzenlerimizde tören yapılsın diye beklemektedir. Bizim de beklemeye tahammülümüz kalmadı gibi bir şey. ■

Notlar:

(1) Sevginin anası olan Doğa'nın adıyla (arapça)
(2) Dönme, dönüş (latince)
(3) "Maye" mal, "ser" ise baş demektir (farsça)
(4) "Oikos" ev, "nomia" iş; oiko-nomia (ekonomi) ev-işi demektir (grekçe)

SELAM KARA

"Türk Faşizmi Üzerine Ön Düşünceler", Osman Konur imzalı yazıyı okudum, çok etkilendim.

Türkiye'de kendine anti-faşist diyen, sosyalist olduğunu söyleyenler bu yazıda belirtilen tehlikeler konusunda hiç uyarıda bulunmadılar bulunmuyorlar, üstelik bazıları (Yarın Dergisi) geçen yıl bir sayısında dinci gençlerle eylem ve güç birliği önermişti. Çok komik, belki siz de görmüşsünüzdür.

Bu konuya diğer sayılarda da yer vermeniz bence iyi olur. Yarın hepimizin kelleleri uçurulduğunda belki onlar da farkına varırlar ama konuda legal yayınlar içinde ilk sizden uyarı geldi. Tebrikler.

Bülent SONGÜL ☐ İZMİR

ELİNİ KALEME BULAMAK

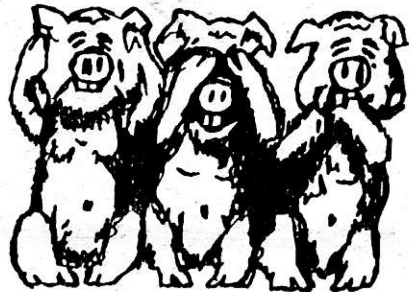
Elimi kaleme buluyorum. Çok yazmayacağım. İki çift laf. Reich okuyan asiler de vardı. 'Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı'nı çok sevmişlerdi. Hepsi asiydi demeyelim ama, 'Gençlerin Cinsel Mücadelesi' 70 sonrası yıllarda çok insanı etkilemiştir. Bu söylenenler pek de öyle 'mücadele'nin dışında olgular değildir. Faşistlere karşı dayanışma ve moral kazanma amacıyla dans partileri düzenlendiğini duymuşmuydunuz? Çözüm bu mudur, ayrı bir tartışma. Ama herşey 'Otorite'nin düşündüğü ve istediği gibi ol(a)mamıştır. Reich'dan haberdar olan 'otorite'ler de vardı. Başkalarıyla birlikte onu da işlerine geldiği ölçüde ve biçimde kullandılar. Tıpkı 'Dünyayı Sarsan On Gün'ün temel kitap, Troçki'nin yasak olması gibi. Ama şu da var 'anti-stalinist' olmak (ki marksizm çerçevesinde anlamsız bir şey) anti-otoriter olmakla eşanlamlı değil. Reich vb.'nın geçmişteki paradoksu da bunda yatıyor bence. Evet bir dönem 'devrimcilik' deyince marksizmden başka bir şey anlaşılmıyordu. Yine de insanlar en başta gönüllerinde yaşattıkları bir 'özgürlük' için, kendilerince yorumladıkları bir 'sosyalizm' için devrimci oluyorlardı. Bu yüzden o ortamda kendilerine en yakın buldukları şeyi sahipleniyorlardı. Umduklarını bulamayanlar çok kabaca gruplarsak ya herşeye rağmen - gönüllerindekine gizli iman taşıyarak- devam ettiler, çünkü havalar çok sıcaktı; ya da hayata küstüler. Bir yandan da arayış devam etti.

Ve bir gün çayların içilip sohbetlerin edildiği mekanlarda 'şiddetle' ve 'hararetle', 'mutlaka okunması gereken' Reich'ı tavsiye edenleri gördük. Sonra Fromm'u, Reich'ı, Marx'ı alt alta yazıp eskiye göre 'yeni' sentezler yapmaya çalışanları...

Neydi bu? Yağmur altında kaldıktan sonra 'özeleştirisini' yapmış otoriterliğin görünümü. Otoriterliğin nüansları arasından seçmeler yapma ve seçilenleri yeni bir kaba koyma zihniyeti. Hayır, Lenin'den önce Gorki okumak gibi, Fromm'u okumak gerekmiyor Bakunin'e gelmek için. (Hele İspanya'dakiler okuma bile bilmiyorlardı.) Bakıyorum da insanlar aynı kalıplara 'güncel' malzemeler dökmeye çalışıyorlar. Sırıtıyor tabii. Havada uçup giden orgon enerjisini yakalayıp, insanların hizmetine sunmak için akümülatör icad edip satan bir adam dolandırıcılıkla suçlanmış. İlginç. Şimdi ben de Mac Carthy'ci mi oldum? Böyle şeyler de gizliden gizliye bir tabu oluşturur. Söylenirse ayıp olur değil mi? Bence fazla önemli de değil ya. Asıl anlatılmak istenenler böyle alanlara çekilince, elini kaleme bulamadan duramıyor insan. İstenilen de bu zaten. Birileri durmadan yazıp kapışsınlar, durmadan tartışılsın ve konuşulsun, seyirciler hazır bekliyor. Oysa liberterlik sanıldığı gibi içi boş bir kavram değil, akıllarınca belirli mekanlarda liberterlik lagada lugadası yapmak isteyenlere bu iş biraz zor gelecek galiba...

Tolga SEÇKİN ☐ İST.

Yazı İşleri Müdürümüze

Sevgilerle

☐ KARA

m.eryılmaz

KONTROLLU ÇALKANTI

